

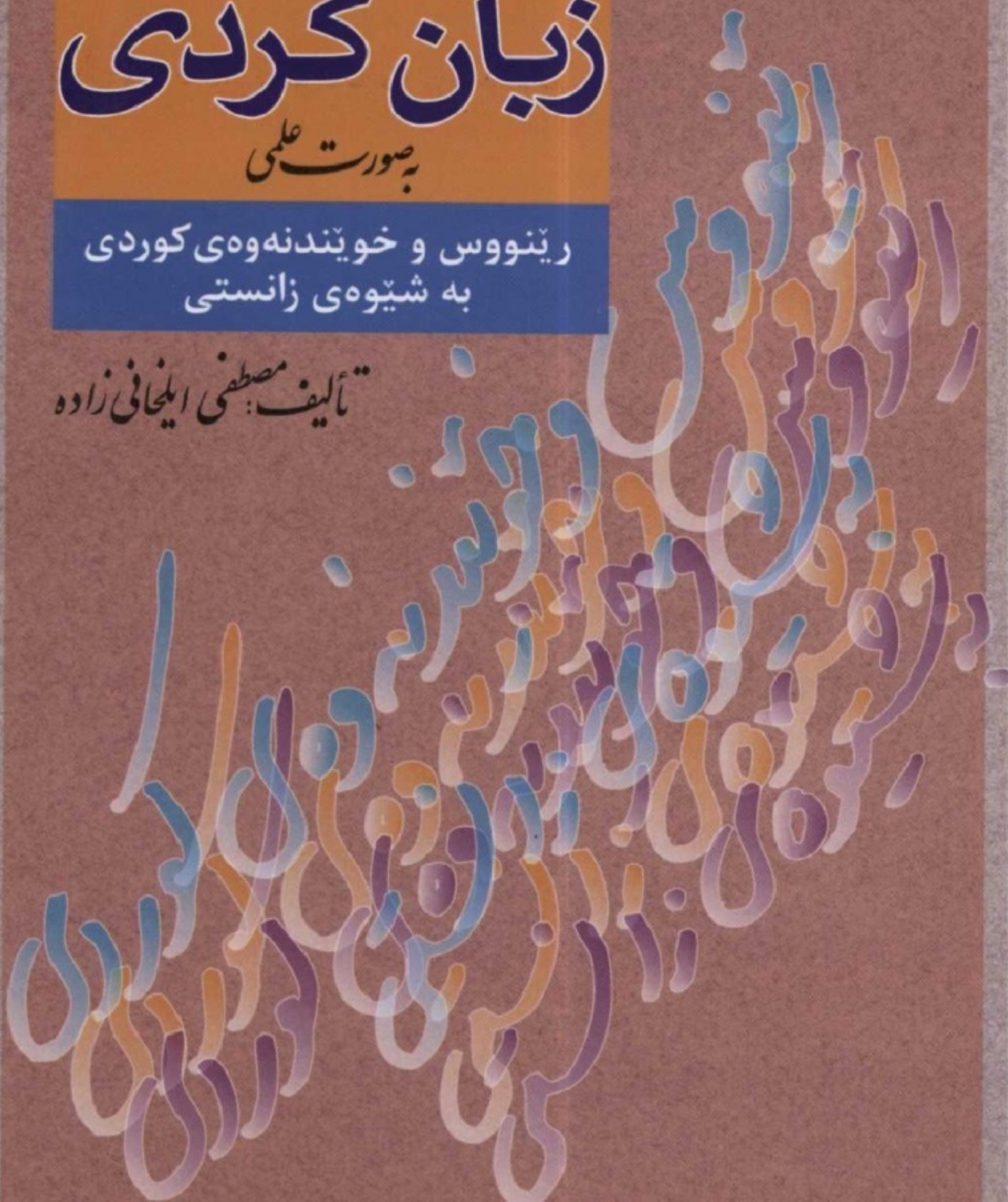
آموزش خواندن و نوشتن

زبان کُردی

به صورت علمی

رینووس و خویندنه وهی کوردی
به شیوهی زانستی

تألیف: مصطفی ایلیجانی زاده

رینووس و خویندنه‌وهی کوردی به شیوهی زانستی

آموزش

خواندن و نوشتن کُردی

به صورت علمی

شامل: رسم الخط - قرائت - تمرینات - املا

تألیف:

مصطفی ایلخانی زاده

انتشارات کردستان

سنندج

انتشارات کردستان

Kurdistan Publication

سنندج - پاساژ عزتی - تلفن: ۳۸۲ ۲۲۶۵

خواندن و نوشتن کردی

✓ نام کتاب:	آموزش خواندن و نوشتن کردی به روش علمی
✓ مؤلف:	مصطفی ایلیخانی زاده
✓ نوبت چاپ:	دوم؛ ۱۳۸۹
✓ تیراژ:	۳۰۰۰ جلد
✓ تعداد صفحه و قطع:	۸۸ صفحه‌ی رقعی
✓ ناشر:	انتشارات کردستان

قیمت:	شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۷۶۳۸ - ۹۶ - ۸
۱۲۰۰ تومان	ISBN: 978 - 964 - 7638 - 96 - 8

به نام خداوند جان و خرد

مقدمه

کتابی را که ملاحظه می‌فرمایید، نتیجه‌ی سال‌ها تدریس زبان کُردی و تحقیق و تفحص و بحث و گفتگو با اساتید دانشگاه و زبان‌شناسان در کُردستان ایران و عراق می‌باشد. به نظر نگارنده، این کتاب برای تدریس و آموزش زبان کُردی چه در آموزشگاه‌ها و چه به صورت خودآموز بسیار مناسب است. شرط استفاده از این کتاب داشتن سواد خواندن و نوشتن فارسی به‌طور مختصر می‌باشد و برای اشخاصی که تحصیلات بالاتر، حتی در حد کارشناسی و کارشناسی ارشد دارند و به‌طور کلی هر کسی که بخواهد خواندن و نوشتن زبان کُردی را به صورت درست و علمی بیاموزد، لازم و مفید می‌باشد. امیدوار است که علاقه‌مندان بتوانند از آن استفاده‌ی کافی و بهینه بنمایند.

مصطفی ایلخانی‌زاده

طرز نوشتن زبان کُردی

زبان کُردی اکنون با دو نوع الفبای عربی و لاتین نوشته می‌شود. آموزش خواندن و نوشتن زبان کُردی با الفبای عربی را با دو شیوه می‌توان آموخت. شیوه‌ی اول که اکنون در کُردستان عراق مرسوم است، به مانند شیوه‌ی آموختن زبان فارسی در مدارس ایران می‌باشد. این شیوه مخصوص کسانی است که تازه شروع به خواندن و نوشتن می‌کنند و شکل و صداهای الفبا را نمی‌شناسند و در این روش طی چندین درس شکل و صداهای الفبا به شاگردان یاد داده می‌شود. روش دوم که ما در این کتاب به این روش آموزش می‌دهیم، شرط آموزش این است که شاگردان شکل و طرز تلفظ حروف الفبای فارسی (در حقیقت عربی) را می‌شناسند. در این روش مخصوص، شاگرد در مدت کم‌تری خواندن و نوشتن کُردی را یاد می‌گیرد.

حروف الفبای کُردی

در الفبای کُردی دو نوع حرف داریم یکی حروف مصوت (صدادار، دهنگدار) و دیگری حروف صامت (بی‌صدا، بی‌دهنگ).

حروف صدادار از ارتعاش تارهای صوتی به وسیله‌ی هوای بازدم به وجود می‌آیند و به کمک همین صداها، حروف بی‌صدا ادا می‌شوند

و حروف صدادار نیز بدون ترکیب با حروف بی‌صدا نمی‌توانند کلمه بسازند. کلمه (وشه) از ترکیب چند حرف درست می‌شود و ممکن است شامل یک بخش (که‌رت - برگه) یا بیشتر باشد. در مدارس، بخش کردن کلمات آموزش داده می‌شود و معمولاً بخش کردن با حرکت دست‌ها نمایش داده می‌شود و در هر بخش یک بار دست‌ها پایین آورده می‌شود. هر بخش از یک حرف صدادار و یک یا چند حرف بی‌صدا تشکیل می‌شود. برای یادگیری طرز نوشتن و خواندن زبان کُردی لازم است که حروف بی‌صدا (بی‌ده‌نگ) consonants و صدادار (ده‌نگ‌دار) vowels را بشناسیم طبق عقیده‌ی اکثریت زبان‌شناسان کُرد حروف بی‌صدا (بی‌ده‌نگ) ۲۹ حرف به این شرح می‌باشد:

ئ	ب	پ	ت	ج	چ	ح	خ	د	ر	پ	ز	ژ	س	ش
ع	غ	ف	ف	ق	ک	گ	ل	ل	م	ن	و	ه	ی	

«اصولاً گفتن بزوین به جای ده‌نگ‌دار (صدادار) و ده‌نگ به جای

بی‌ده‌نگ (بی‌صدا) صحیح‌تر است.»

بعضی از زبان‌شناسان با استناد به تلفظ بعضی کلمات در یکی از لهجه‌های کردی (کرمانجی ژووروو)، «ص» را نیز جزو حروف کردی به حساب می‌آورند که البته با توجه به اینکه این حرف در کلمات معدودی از این لهجه مشاهده می‌شود و از طرفی طبق قواعد فونولوژی حروف «س» و «ص» در زبان کردی هر دو متعلق به یک فونیم هستند پس نشانه‌ی «س» برای هر دو حرف کافی است. با توجه به حروف صامت کردی مشاهده می‌کنیم دو حرف «ف - ل» که جزو الفبای کردی هستند در الفبای فارسی وجود ندارند و حرف «پ» که له و «ر بزرگ» با وجود این که در فارسی نیز تلفظ می‌شود جزو حروف الفبای فارسی منظور نشده و در نوشتن، فرقی بین «ر» لاواز و «پ» که له و قایل نمی‌شوند. همزه که در کردی به صورت «ئا» نوشته شده اصولاً به جز کلماتی که از عربی وارد کردی شده‌اند در کلمات خالص کردی (به استثناء دو کلمه هه و نهء که آنها نیز تغییر یافته «ها» و «نا» هستند و بهتر است به همان صورت تلفظ و نوشته شوند) وجود ندارد و نیز همزه همیشه در اول کلمات می‌آید. اصولاً آمدن همزه در اول کلمات هم بدین صورت است: در حروف صداداری که در اول بخش (برگه) می‌آیند همزه چون یک فونیم کمکی «یاریده‌دهر» در جلو آنها می‌آید مانند: ئاور - ئه‌ندازه - ئارد و چون در زبان کردی

باران				
ران			با	
ن	ا	ر	ا	ب
ب	د	ب	د	ب

موو	
وو	م
د	ب

میراوا					
وا		را		می	
ا	و	ا	ر	ی	م
د	ب	د	ب	د	ب

کرماشانی							
نی		شا		ما		کر	
ی	ن	ا	ش	ا	م	ر	ک
د	ب	د	ب	د	ب	د	ب

مقایسه حروف الفبای کُردی و فارسی و کُردی لاتین

پیتی بیده‌نگ . «Consonants»

ردیف	کُردی	کُردی لاتین	فارسی	ردیف	کُردی	کُردی لاتین	فارسی
۱	ئ	—	—	۱۶	ع	و	ع
۲	ب	B	ب	۱۷	غ	X	غ
۳	پ	P	پ	۱۸	ف	F	ف
۴	ت	T	ط . ت	۱۹	ث	V	—
۵	ج	J	ج	۲۰	ق	Q	ق
۶	چ	Č	چ	۲۱	ک	K	ک
۷	ح	H	ح	۲۲	گ	G	گ
۸	خ	X	خ	۲۳	ل	L	ل
۹	د	D	د	۲۴	ڤ	Ľ	—
۱۰	ر	R	ر	۲۵	م	M	م
۱۱	ړ	Ř	—	۲۶	ن	N	ن
۱۲	ز	Z	ذ.ز.ض.ظ	۲۷	و	W	و
۱۳	ژ	Z	ژ	۲۸	ه	H	ه
۱۴	س	S	ث.س.ص	۲۸	ی	Y	ی
۱۵	ش	Š	ش				

حروف بی صدا (ط - ذ - ظ - ض - ص - ث) در کلمات خالص کردی وجود ندارد و در کلمات عربی که وارد زبان کردی شده‌اند به جای ط از «ت» و به جای ذ - ظ - ض از «ز» و به جای ص - ث از «س» استفاده می‌کنیم.

مقایسه‌ی حروف صدادار الفبای کردی و فارسی و کردی لاتین

پیتی ده‌نگدار «Vowels» ده‌نگ ~~بزرگ~~ بزرگ

فارسی	کردی لاتین	کردی	ردیف
ا	A	ا	۱
« َ »	E	ه	۲
-	U	و	۳
و	U	وو	۴
« ُ »	O	ۆ	۵
ی	I	ی	۶
« ِ »	E [^]	ئ	۷
-	i	بزرۆکه ه	۸

خویندنه‌وهی وانهی ۱

دارا و سارا

دارا و سارا خه‌لکی شارن
ئه‌و دوو منداله ئاوالن
دارا کورپی کاک بارامه
سارا کچی کاک وریایه
کاک بارام و وریا بران
دارا و سارا کایه ده‌کهن
دارا زۆر ماندوو بووه

ههورامان

ههورامان ناوی ناوچه‌یه که له کوردستان.
مالی هه‌قال له ههورامانه.
هه‌قال ئه‌سپی هه‌یه.
ئه‌و به ئه‌سپ غار غارین ده‌کا.
شقان و دلۆقان سه‌یری هه‌قال ده‌کهن.
نیچیرقان گوڤاری منالان ده‌خوینتته‌وه.
نازدار و ئاره‌زوو توپین ده‌کهن.
زاهیر و مسته‌فا ئامۆزان.
دایکی زاهیر کورپه‌کانی خوش ده‌وی.
دوعایان بو ده‌کا ته‌ندروست بن و قه‌ت زه‌لیل نه‌بن.
سه‌لاسی باوه‌جانی ناوی ناوچه‌یه که له پارێزگای کرماشان.

تمرینات درس اول

۱- در حال حاضر چند روش برای آموزش خواندن و نوشتن کُردی وجود دارد؟ به طور مختصر توضیح دهید.

۲- حروف صدادار و بی صدای الفبای کُردی را جداگانه بنویسید.

۳- حروف مصوتی را که در الفبای کُردی وجود داشته ولی در الفبای فارسی وجود ندارند، بنویسید.

۴- آیا حروف مصوت در آغاز کلمه یا بخش قرار می‌گیرند؟

۵- حروف صدادار فارسی به چند دسته تقسیم می‌شوند نام ببرید و حروف هر دسته و معادل کردی آنها را بنویسید.

۶- در الفبای کردی بر روی یا در زیر چند حرف علامت «^۷» گذاشته می‌شود؟ بنویسید!

۷- حروف صامتی را که در الفبای کردی وجود دارند ولی در فارسی وجود ندارند، بنویسید.

۸- حروف صامتی را که شکل نوشتن آنها در الفبای کردی و فارسی با هم فرق دارند، بنویسید.

۹- مشابه کردی حروف زیر را بنویسید.

[ط.....] ، [ث.ص «.....»] ، [ذ.ظ.ض «.....»]

۱۰- کلمات زیر را از روی نمونه به بخش‌های کوچک تقسیم نموده و حروف صدا دار و بی صدا را مشخص کنید.

زستان	پاییز	هاوین	به‌هار							
			هار			به				
			ر	ا	ه	ه	ب			
			ب	د	ب	د	ب			

پوشپه‌ر	جوژه‌ردان	گولان	نه‌ورۆز

خه‌زه‌لۆهر	ره‌زه‌ر	خه‌رمانان	گه‌لاویژ

ره‌شه‌مه	رئبه‌ندان	به‌فرانبار	سه‌رماوه‌ز

به‌شی ریئووسی وانهی ۲

حروف مصوت (ده‌نگدار) [Vowels] در زبان کُردی

چنانچه قبلاً اشاره کردیم، زبان کُردی دارای ۸ حرف صدا دار می‌باشد (ا - ه - و - وو - وُ - ی - ئ - بزروکه). در این میان حرف «ا - ی» هم از لحاظ تلفظ و هم از لحاظ نوشتن در زبان‌های کُردی و فارسی مثل هم می‌باشند. به همین جهت ابتدا این دو مصوت را شرح داده، سپس به شرح سایر مصوت‌ها می‌پردازیم.

۱- مصوت «ا»

این مصوت در زبان‌های کُردی و فارسی به یک صورت نوشته می‌شود و تلفظ آن هم یکسان است. باید توجه داشت که در زبان فارسی همزه‌ی اول کلمات به صورت الف نوشته می‌شود، مانند «اندازه» که یک کلمه‌ی خالص فارسی است و «اختیار» که یک کلمه‌ی عربی وارد شده در فارسی است.

برای مثال به کلمات زیر توجه فرمایید:

کُردی	← دارا	مار	هادی	پیدا	کامیل
فارسی	← دارا	مار	هادی	پیدا	کامل

در زبان‌های فارسی و عربی اکثراً الف و همزه به یک صورت نوشته می‌شوند مانند: اختیار، احتیاج، اندازه. برای شناسایی این دو حرف از هم‌دیگر با توجه به اینکه الف یک حرف صدادار و همزه یک حرف بی‌صداست، باید به این نکته توجه داشت که چون الف یک حرف صدادار است هیچ وقت در اول کلمه نمی‌آید پس حروفی که در اول کلمه به صورت الف نوشته می‌شوند، همزه هستند.

۲- مصوت «ی»

حرف صدادار «ی» نیز در کُردی و فارسی به یک صورت نوشته شده و به یک نوع تلفظ می‌گردد.

حرف «ی» بعضی مواقع کمی کوتاه و بعضی مواقع کشیده تلفظ می‌شود، ولی در هر حال یک حرف بوده و حالات کوتاه و کشیده آن دو حرف جداگانه نیستند. معمولاً «ی»هایی که به جای کسره در فارسی هستند، در کُردی به صورت «ی» کوتاه تلفظ می‌شوند. مانند:

حَسَنِ کُورِ رَحْمَانِ که در کُردی این طور نوشته می‌شود: حه‌سه‌نی کوری ره‌حمان.

ئاوَرِ بنِ کایه: که در کُردی این طور نوشته می‌شود: ئاوری بن کایه.

دَارِ بی بَر: که در کُردی این طور نوشته می‌شود: داری بی به‌ر.

مَرِدِ رَشید: که در کُردی این طور نوشته می‌شود: مه‌ردی ره‌شید.

ولی بقیه‌ی «ی»های صدادار دیگر کمی کشیده‌تر تلفظ می‌شود
مانند: سه‌وزی - بۆکانی - کوردی - شیر - په‌نیر.

اگر حرف «ی» کشیده بعد از حروف بی‌صدا بیاید با یک «ی»
نوشته می‌شود مانند: سه‌وزی - بۆکانی و اگر «ی» کشیده بعد از
حروف صدادار بیاید با دو «ی» نوشته می‌شود مانند: ئاوی - بانه‌یی.
در کلماتی که «ی» اضافه هم دارد، «ی» اضافه به «ی» کشیده اضافه و
با دو «ی» نوشته می‌شود مثال: «ئاوه‌دانی ولات - وه‌زاره‌تی رو‌شنیری
کوردستانی عیراق»

چنانچه در درس قبل مشاهده نمودیم در نوشتن کُردی با الفبای
عربی «ی» صامت و «ی» مصوت به یک شکل نوشته می‌شوند، برای
تشخیص آنها از هم در کلمات، باید به این قاعده توجه داشت که
همواره «ی» حرفِ دومِ بخش، صدادار و «ی» حرفِ اول و دوم به
بعد «سوم» بی‌صدا هستند.

مثال برای «ی» صدادار: شیر - په‌نیر - هه‌ویر - دیل.
مثال برای «ی» بی‌صدا: یه‌ک - یار - که‌ی - نۆبه‌ی.

در متن زیر «ی»های مصوت و «ی»های صامت را مشخص نمایید:
رۆژیکیان یادگار له قوتابخانه گه پرایه وه. یه کجار ماندوو بوو.
برپیکیش تووره بوو. رووی له دایکی کرد و پیتی کوت: دایه گیان
دهمه وی قوتوو یه ک بۆیهی رهنگاوره نگم بۆ بکپیت بۆ ئه وهی له وانهی
هونهر به کاری بینم.

دایکی کوتی: کورم ئه ی چه وتوو ی پیشوو بۆم نه کری؟
یادگار کوتی: دایه گیان ونم کرد. دایکی کوتی: چونکه راستت
کوت بۆتی ده کرم.

خویندنه‌وهی وانهی ۲

ئارد

ئه‌وه ئارده.

گه‌نم له ئاش ده‌ه‌ارن ده‌بی به ئارد.

ئارد ده‌که‌ن به نان.

ئیمه نان ده‌خوین.

ئارام به ئازادی کوت:

ئه‌وه ئارده به‌ره بو دایه

با بیکا به نان

جیژنی نه‌ورۆز

به یه‌که‌م رۆژی سالی نوێ ده‌لین: نه‌ورۆز.

نه‌ورۆز جیژنیکی کۆنی کورده‌کان و ئیرانییه‌کانه.

نه‌ورۆز یه‌که‌م رۆژی وه‌رزی به‌هار و مانگی خاکه‌لیوه‌یه.

له جیژنی نه‌ورۆزدا، جیژنه پیرۆزه له یه‌کتر ده‌که‌ین. به‌رگی

پاکوخواوین له‌به‌ر ده‌که‌ین، هه‌لاوه، مه‌لاوه و هیلکه شکینه ده‌که‌ین،

ده‌چینه سه‌یران، هه‌لده‌په‌رین، ئاگر ده‌که‌ینه‌وه و سروودی ئه‌م‌رۆژی

سالی تازه‌یه نه‌ورۆزه هاته‌وه ده‌خوینین.

تمرینات درس دوم

۱- ده کلمه بنویسید که در آن از مصوت «ا» استفاده شده باشد.

۲- فرق بین همزه و الف را بنویسید.

۳- ده کلمه بنویسید که در آن مصوت «ی» وجود داشته باشد.

۴- کلمات زیر را با در نظر گرفتن «ی» صامت و «ی» مصوت در محل تعیین شده، بنویسید.

شیر - په‌نیر - میوان - سیر - که‌یوان - چه‌یران - دین - شیو
«ی» صامت:

«ی» مصوت:

۵- فرق بین «ی» بی‌صدا و «ی» صدادار را با ذکر مثال بنویسید.

رینووسی وانهای ۳

حرف صدادار «و» یا واو کوتاه

این حرف صدادار مختص زبان کردی می‌باشد و در زبان فارسی متداول نیست. از «و» کشیده «وو» کوتاه‌تر است و در تلفظ این حرف دهان کم‌تر از تلفظ ضمه باز می‌شود.

در بعضی کلمات مشترک بین کردی و فارسی، معمولاً در زبان فارسی این کلمات با ضمه تلفظ می‌شوند و تلفظ آن در کردی به صورت «و» کوتاه می‌باشد، مانند: کُشتن که در کردی کوشتن و کلمه گُورگ که تلفظ آن در کردی به صورت گورگ می‌باشد. در اینجا برای مثال چند کلمه کردی که در آن «و» کوتاه وجود دارد می‌آوریم:

گورگ - قور - بولبول - قوزبن - دوژمن.

در رسم الخط کردی با الفبای عربی «و» کوتاه صدادار و «و» بی‌صدا به یک شکل نوشته می‌شوند ولی در رسم الخط کردی با الفبای لاتین از حرف «u» برای «و» صدادار و از حرف «w» برای «و» بی‌صدا

استفاده می‌شود. در نوشتن کردی با الفبای عربی باید از این قاعده

استفاده کرد که همیشه «و» حرف دوم بخش صدادار و «و»‌های

بخش اول یا دوم به بعد (سوم) بی‌صدا هستند.

در پایین برای هر یک از «و» بی‌صدا و «و» صدادار مثال‌هایی می‌آوریم:

«و» بی‌صدا: ورد کاوه کهو نه‌وبه‌هار ویزه
«و» صدادار: کورد کولله بولبول بوختان کولاو

زولفی سهرشانت عه‌زیزم کاتی هاتی شانه‌که‌ی
من کوتم سهد خۆزگه ده‌نکی شانه‌بام و شا‌نه‌بام
تا په‌ره‌نگ و پیاله لاجانگ و لیوت ماچ ده‌که‌ن
من ده‌لیم قه‌یدی چ بوو خواجه یه‌کی له‌و دووانه‌بام

هیدی

حرف صدادار «وو»

حرف صدادار «وو» کشیده در تلفظ مشابه «و» صدادار فارسی است و به این علت به صورت «وو» نوشته می‌شود که با «و» کوتاه تمایز داشته باشد. در اینجا برای مثال چند کلمه که در آن «وو» وجود دارد می‌آوریم:

کُردی: بلوور ته‌ندوور ئاره‌زوو که‌ندوو سووتاندن
فارسی: بلور تنور آرزو کندو سوزاندن

ده‌ردی دوووری، ده‌ردی دوووری کوشتمی
ده‌ردی وشیاری و سه‌بوووری کوشتمی

خویندنه‌وهی وانهی ۳

ژیری به گه‌وره‌یی و چکۆله‌یی نییه

رۆژیک له رۆژان شیریک گه‌رایه‌وه لانه‌که‌ی خۆی. دیتی مشکیکی چکۆله ده‌سوورپیتته‌وه بۆ ئەوه‌ی شتیک بدۆزیتته‌وه بیخوا. که مشکه بچکۆله چاوی به شیره‌که کهوت له ترسان دهستی به له‌رزین کرد، وای زانی شیره‌که دهیخوا. به‌لام شیره‌که ئازاری نه‌دا و کوتی:

«مه‌ترسه ناتخۆم!»

مشکه که زۆر سپاسی لیبوردن و دل‌نه‌رمی شیره‌که‌ی کرد و لانه‌که‌ی

به‌جی هیشته.

پاش چه‌ند رۆژیک مشکه‌که که دیتی وا شیره‌که کهوتتوه‌ته ناو

تۆری نیچیروانیک. چووه لای شیره‌که و پتی کوت:

«گه‌وره‌م ریم بده تا تۆره‌که بیرم و رزگارتان بکه‌م».

شیره کوتی:

پتویستم به هاوکاری تۆ نییه. به هیزی خۆم ده‌پسینم».

مشکه له لایه‌که‌وه وهستا و دیتی شیره‌که خه‌بات ده‌کات بۆ ئەوه‌ی

خۆی له تۆره‌که رزگار بکات. پاش خه‌باتیکی زۆر شیره‌که نه‌یتوانی

خۆی رزگار بکات. مشکه‌که دیسان چووه پیشی و گوتی:

«ئه‌گه‌ر هیز و توانای خۆت به که‌لکت نه‌هات باشی و دل‌نه‌رمیت به

هاوارته‌وه دیت».

ئینجا دهستی کرد به قرتاندنی تۆره‌که تا هه‌مووی بری. شیره‌که زۆر

سپاسی کرد که پاداشتی چاکه‌که‌ی دایه‌وه و گوتی:

«راسته ژیری به گه‌وره‌یی و بچکۆله‌یی نییه».

رینووسی وانهی ۴

حرف صدادار «ه - ه»

این حرف که در حالت چسبان به صورت «ه» و در حالت جدا به صورت «ه» نوشته می‌شود. در عربی با علامت فتحه (ـَ) و در فارسی با علامت زبر (ـِ) نوشته می‌شود. در زبان کُردی این علامت «سه‌ر» نامیده می‌شود و به صورت یک حرف صدادار «ه - ه» نوشته می‌شود. در هر سه زبان کُردی، فارسی و عربی تلفظ آن یکسان بوده و تنها اختلاف آنها در نوشتن است. در فارسی فتحه جزو حروف صدادار کوتاه بوده و در هر دو زبان فارسی و عربی به صورت علامت «اعراب» نشان داده می‌شود. برای این‌که بهتر بفهمید به کلمات زیر توجه فرمائید:

کُردی:	دهست	نه‌هار	سه‌رما	ده‌رمان	به‌غدا
فارسی:	دست	نهار	سرما	درمان	بغداد

وه‌ره وه‌ک ئیمه بژی نزم و نه‌وی
 شه‌وله‌سه‌ر گینه‌له‌ه داریک ده‌خه‌وی
 خواردنی چاکی که تو نه‌ت دیوه
 گوشته بارگینی گه‌نیو توپیوه

خویندهوهی وانهی ۴

سواره ئیلخانی زاده

سواره‌ی ئیلخانی زاده، یه کیک لهو بلیمه ته گهورانه‌ی کورده که له چند بواری جیاوازا کارێ کردوو و ناوبانگی ههیه. هه‌م شاعیریکی گه‌وره بووه، هه‌م ئەدیب و په‌خشان نووس و شانۆنووسیکی باش بووه. سواره به هه‌ردوو ک شیوه‌ی عه‌رووزی و نوێ شیعیری کوتوووه. ئەو شاعیره له‌گه‌ڵ چهند کهس له شاعیرانی سه‌رده‌می خۆی وه‌ک عه‌لی هه‌سه‌نیانی، سه‌دیق مه‌حموودی و فاتیح شیخولئیسلامی ده‌ستیان به کوتنی شیعیری نوێ کردوووه و کاره‌کانی سواره له‌وانی دیکه به‌رچاوتره. سواره کورپی ئەحمه‌دئاغای حاجی بايزئاغای حاجی ئیلخانییه. له‌ ساڵی ۱۳۱۶ی کۆچی هه‌تاوی له‌ دێی تورجان که ئەوکات سه‌ر به‌ شاری بۆکان بووه و پاشان خراوه‌ته سه‌ر سه‌قز له‌ دایک بووه و له‌ شاره‌کانی بۆکان، ته‌وریز و تاران خویندووویه‌تی و له‌ زانکۆی تاران لیسانسی حوقووقی وه‌رگرتوووه و له‌ ده‌زگای ده‌نگوره‌نگی ئێران له‌ به‌شی کوردی دامه‌زراوه و له‌ مه‌له‌بنده خزمه‌تیکی زۆری به‌ زمان و ویژه‌ی کوردی کردوووه.

کاک سواره به‌ زمانی فارسیش شیعیری کوتوووه و له‌گه‌ڵ گوڤاره به‌ ناوبانگه‌کانی ئەوده‌می تاران وه‌ک: نگین، فیرده‌وسی و ته‌ماشاهوکاری بووه و شوینه‌واریکی زۆری له‌ بواری شیعر و په‌خشان و شانۆنامه له‌ دوا

به جی ماوه که تهنیا دوو کتیبی خهوه بهردینه «شیر» و تاپۆ و بوومه لیل «په خشان» که یه که میان له لایه ن ناوهندی بلاو کرده وهی فرههنگ و ئه ده بی کوردی و دووهه میان له لایه ن نه شری پانیز چاپ کراوه. ئه و بلیمه ته له سالی ۱۳۵۴ی هه تاوی له شاری تاران کۆچی دوایی کردووه و تهرمه که ی له گۆرستانی ناسراو به گونبه زانی دیی حه مامیانی بۆکان نیژراوه.

به شی دووهه می خویندنه وهی وانهی ۴

سهیرانگه کانی کوردستان

هه ن سهیرانگه ی خوۆش و جوان	له ناو خاکی کوردستان
سههوزه و دار و رووباره	یه کیکیان سههه چناره
شوینیکی گیان پهروهه	ئهوی تریان ئهزمه په
خۆشترین جیگه ی ئه رزه	چیا په کی سههه به رزه
جوانه له بهری بهیان	دیمه نی هه به سهه سولتان
خۆشه بههار و هاوین	پیرمام یان سهه لاهه ددین
شارۆچکیکی زۆر جوانه	فینک و له بهر دلانه
چهنده خۆشه ئه م ناوه	باغ و ئاوه شهه قلاوه
بیخال، هیران له خۆشناو	سواره تووکه و سوولاو
سهیرانگه ی کوردستان	گشتی ئه مانه جوان

تمرینات درس چهارم

۱- فرق بین حرف صدادار «ه - ه» و حرف بی صدای «ه» را بنویسید.

۲- کلمات زیر را که با رسم الخط عربی نوشته شده‌اند با رسم الخط کُردی بنویسید.

بَشْرَ =

سَفَر =

دَسْت =

خَطَر =

دَرْمَان =

سَرَبَاز =

۳- ۱۰ کلمه‌ی کُردی بنویسید که در آنها از حرف صدادار «ه - ه» استفاده شده باشد.

۴- کلمات زیر را با رسم الخط کُردی بنویسید:

= شَرِکَت

= بَهِرُوز

= زَنَدَان

= مَهِرَبَان

= بَهِزَاد

= اِحْسَان

= اَشْتِهَا

۵- پانزده کلمه‌ی کُردی بنویسید که در آنها از مصوت «ئ» استفاده

شده باشد.

رینووسی وانهی ۵

حرف صدادار «ؤ»

به این حرف «ؤ»، واو کراوهوه یا باز می گویند. برای تلفظ این حرف دهان بیشتر از «و» کوتاه باز می شود در عربی آن را به صورت اعراب (حرکه) ضمه و شکل ـ نشان می دهند و در فارسی به آن پیش و در کُردی به آن بۆر می گویند. تلفظ آن مشابه ضمه اول کلمات عربی و پیش فارسی است. البته باید به این نکته توجه نمود که گاهی بعضی از کلمات مضموم (پیش دار) فارسی در زبان کُردی به صورت «و» کوتاه کُردی تلفظ می شوند مثلاً کلمه ی کُرد در کُردی به صورت کورد یا کُشتن به صورت کوشتن تلفظ می شود و این موضوع باعث شده که بعضی از صاحب نظران ضمه را معادل «و» کوتاه بدانند ولی معادل ضمه «ؤ» باز می باشد نه «و» کوتاه و این ناشی از اختلاف در تلفظ بعضی از کلمات در این دو زبان است. برای فهمیدن بهتر به کلمات زیر توجه فرمایید:

چۆم، رۆژ، کۆرپه، کۆلان، گۆرانی، جۆ.

کۆری چاو و لئو و هه نیهت وهک تهرازوو کۆ ده چی
بۆنی زولف و رووی گولآهت ههروه کوو شهوبۆ ده چی
عاشقی وهک من هه ژار و بی سرهوت و مات و کز
رئی له کۆری عاشقاندا کوا ده دن ئه ی بۆ ده چی

بزرۆکه یا کورته بزوین

این مصوت در عربی به کسره‌ی مختلسه مشهور است، کوتاه‌تر از کسره (ژیر - ی) می‌باشد و صدایی بین سکون و کسره دارد و در فارسی معمولاً به صورت کسره ادا شده و این حرف نیز مانند «و» کوتاه مخصوص زبان کُردی است.

برای مقایسه‌ی کسره در فارسی و بزرۆکه در کُردی به دو کلمه‌ی زیر توجه کنید:

فارسی - مِسْ دَلْ

کُردی - مَس دَلْ

در زبان کُردی با الفبای عربی، این مصوت در تلفظ وجود دارد ولی در کتابت نوشته نمی‌شود و تاکنون علامتی برای آن تعیین نشده است. استاد عبدالرحمن شرفکندی «هه‌ژار» از علامتی مثل سکون عربی برای نشان دادن این مصوت استفاده کرده است مانند: قژ، کُل، پُل، پُر؛ که از طرفی تشابه این علامت با علامت سکون ایجاد اشکال می‌نماید و از طرف دیگر این‌گونه تصمیمات باید به وسیله‌ی یک مجمع علمی یا فرهنگستان گرفته شود و نظریه‌ی شخصی با هر درجه و پایه‌ی علمی نمی‌تواند ملاک عمل قرار گیرد.

در نوشتن رسم‌الخط کُردی با الفبای لاتین علامت «i» برای این حرف صدادار در نظر گرفته شده است، مانند:

گُردی با رسم‌الخط عربی = مست پل گر پرد

گُردی با رسم‌الخط لاتین = Pird Gîr Pil Mist

چاوی مه‌سیت بی‌هه‌موو شت کیشه ده‌فرۆشی به‌لام

ئاگری فیتنه له گۆری ئه‌و کِل و کِلدانه دئ

«هیدی»

به این نکته باید توجه داشت که در اول هر کلمه‌ای که با دو

حرف صامت پشت سرهم شروع شده است، حتماً بزروکه می‌آید
مانند: من، پرد، قری.

چنانچه در آخر کلمه دو حرف صامت به دنبال هم بیایند، آمدن

بزروکه در میان آنها بستگی به نحوه‌ی تلفظ آن کلمه دارد. ممکن

است بزروکه بیاید و یا این که نیاید.

در کلمات زیر آمده است:

کردن، دوژمن، بن‌پر.

و در کلمات زیر نیامده است:

کورد، کورت، گورگ.

اگر در وسط کلمه، در دو بخش جداگانه‌ی آن، دو حرف بی‌صدا

در کنار هم قرار گیرند، چون هر یک از این حروف به یک خوشه‌ی

همخوانی تعلق دارند، در میان آنها بزروکه نمی‌آید. مانند: کرته -

خویندنه‌وهی وانهی ه

حوسه‌ین عارف

ئهم نووسه‌ره ناوی حوسه‌ین عارف عه‌بدولپه‌حمانه، له سالی ۱۹۳۶ له شاری سوله‌یمانی له دایک بووه. خویندنی سه‌ره‌تایی و ناوه‌ندی و دواناوه‌ندی له‌و شاره ته‌واو کردوووه و له کۆلیجی قانون «زانکۆی حقوقووق» وه‌رگیراوه و له سالی ۱۹۶۵ له‌و زانکۆیه‌ پروانامه‌ی به‌کالۆریۆسی (لیسانس) وه‌رگرتوووه و بۆته فه‌رمانبه‌ری حوکومه‌ت و پاشان بۆته پارێزه‌ر و له‌و ماوه‌دا کاروباری رۆژنامه‌نووسیشی کردوووه. له سالی ۱۹۸۹ هاتۆته‌وه سوله‌یمانی و له‌و شاره‌ نیشه‌جی بووه و ئیستا له‌وساوه له ده‌زگای رۆشنیری و چاپ و بلاو کردنه‌وه‌ی سه‌رده‌م کار ده‌کا و ئەندام پارلمانی کوردستانیشه.

حوسه‌ین عارف سه‌ره‌تای کاری نووسینی به‌ نووسینی چیرۆکی کورت ده‌ست پیکردوووه و چه‌ند کۆمه‌له‌ چیرۆکی به‌ چاپ گه‌یانددوووه و پاشان ده‌ستی به‌ رۆمانوسین کردوووه و تا ئیستا ئەو رۆمانانه‌ی به‌ چاپ گه‌یانددوووه:

۱- شار.

۲- ئەندیشه‌ی مروفتیک.

گه‌له‌ گورگ یه‌کیک له‌ کۆمه‌له‌ چیرۆکه‌کانی ئهم نووسه‌ره‌یه‌ که

ناوبانگیکی زۆری هه‌یه‌.

ئەو مامۆستایە لە چیرۆک و رۆمانەکانیدا لە دەرد و ئازاری مرۆف دەدوێ و ئەو ستهمانەیی لە گەلی کوردی عیراق کراوە نیشان دەدا و نووسراوەکانی ئاوێنەییەکی تەواوی رووداوەکانی سەردەمی خۆیەتی، بە تاییەت لە رۆمانی ئەندێشەیی مرۆفیکدا زۆر بیر و هزری قوولی فەلسەفی بەدی دەکری و مامۆستا بە روانگەییەکی زۆر ورد و زانستیانه دزاییەتی خۆی لە گەل هیندیک بیر و باوەری زالی سەردەم دەربەرپووە و خستوونییە بەر پرسیار. مامۆستا پیتی وایە گۆرانکاری لە کۆمەڵدا دەبی بنچینەیی و قوول و بە ئارامی بی و دژی هەر جۆرە گۆرانکاری لە رینگای کودیتا و توند و تیژییە.

دواھەمین بەرھەمی چاپکراوی مامۆستا حوسەین کتیییکە بە ناوی «کۆکتیل» کە تیکەلێکە لە شیعەر، شیعری وەرگێردراو، چیرۆک، چیرۆکی وەرگێردراو، وتار، وتاری وەرگێردراو، رەخنە و لیکۆلینەو، گەشتنامە، دیدار.

بەشی دووھمی خویندەوھمی وانەیی ە

بووک

خەوت دێ خۆ دەزانم
سەرت بخە سەر رانم
تائەو کاتەیی دەتوانم
تۆ دەبی بە میوانم
خۆشم دەویتی وە ک گیانم

بووکی بیچکۆلەیی جوانم
لای لای بکە بخەووە
ئاگام لیت ئەبی ئەمن
دوايەش دەتەمە مالتی
جل و بەرگت بو دەکرم

تمرینات درس پنجم

۱- بیست کلمه بنویسید که در آنها از مصوت «ؤ» استفاده شده باشد.

۲- فرق بین مصوت «ؤ» و مصوت «و» کوتاه چیست.

۳- بزروکه را با ذکر ۳ مثال توضیح دهید.

۴- دو کلمه بنویسید که آخر آنها دو حرف صامت پشت سرهم بوده و در میان آنها بزروکه وجود داشته باشد.

۵- سه کلمه بنویسید آخر آنها دو حرف صامت پشت سرهم بوده و در میان آنها بزروکه وجود نداشته باشد.

۶- در این رباعی جاهایی که بزروکه هست بنویسید:

من ئەوینداری کهزی و بسکی زراو و شوپم
دلنیاشم بهوه قهت تازه بهلین ناگورم
ئیسـتا وهره لام دهنـا گهر مردم
سوودی چیه کاکه بییهوه سهر گورم

«هیدی»

رینوسی وانه‌ی ۶

بحثی پیرامون مصوت‌های مرکب [وی - وی - وا]

در بعضی از زبان‌ها گاهی دو یا چند حرف صدا دار بدون فاصله به دنبال یکدیگر در یک بخش می‌آیند که تلفظ مخصوصی را پدید می‌آورند که آن را مصوت مرکب «Diphthong» می‌گویند. در زبان کردی نیز در بعضی کلمات مصوتی مرکب با تلفظ «وی - وی» وجود دارد، نظیر کلمات: گوئز، سوئر، خوین، کوئر، هه‌نگوین، نینگوین، که در آن حروف وی - وی نوعی مصوت مرکب به وجود آورده‌اند. مثلاً در کلمه گوئز «وی» مصوتی مرکب درست کرده و با الفبای لاتین چنین نوشته می‌شود: «Gûez» که حروف «ûe» مصوت مرکبی را پدید آورده‌اند. همچنین در کلمه‌ی نینگوین «Nênguîn» «ûi» مصوتی مرکب است بعضی از کارشناسان زبان را عقیده بر این است که در زبان کردی مصوت مرکب وجود نداشته و بلکه در این نوع کلمات تلفظ ویژه‌ی حروف «وی - وی» تحت تأثیر حرف ماقبل آنها می‌باشد. برای مثال در کلمه‌ی گوئز: حرف صامت: «گ + بزرؤکه

+ حرف صامت «و» + مصوت «ئ» + حرف صامت «ز».

$$\text{Giwez} = \text{G} + \text{I} + \text{w} + \text{ê} + \text{z}$$

یعنی در کلمه‌ی بالا بزروکه بعنوان یک مصوت کوتاه باعث ایجاد تغییر آوایی در تلفظ گردیده است که البته با توجه به این که هیچ کس در تلفظ، حروف ماقبل «وی - وئ» را در این کلمات به صورت تمایل به کسره تلفظ نمی‌کند و اصولاً امروزه زبان‌شناسی علمی بر اساس فونتیک استوار است، ضمن احترام به نظرات سایر صاحب‌نظران به نظر من بعد از حروف ماقبل «وی - وئ» بزروکه وجود نداشته و من «وی - وئ» را در زبان کُردی مصوت مرکب (**Diphthong**، دوو لایه‌نه) به حساب می‌آورم.

مصوت مرکب «وا» نیز در بعضی از کلمات وجود دارد، مانند: «چوار» که بعد از حرف «چ» مصوت مرکب «وا» آمده است.

بهشی دووهمی خویندنهوهی وانهی ۶ بهرگی کوردی

رۆله نهچی لهبیرتان	رۆژی دهیفرموو باببه
فهرمایشتی باپیرتان	وتهی دایه گه ورهیه
میراتی باپیرانه	ئه م جل و بهرگه جوانه
همیشه جیگای ریزن	همووتان بیپاریزن
همووی بهرگی خۆمانه	رانک و چۆخه و جامانه
فه رهنجی یان سۆرانی	کلاشی هه ورامانی
جیگای شانازی کوردی	بیکه بهرت به مهردی
هه ر له دایکی من جوانه	کراس له گه ل کۆلوانه
دهسمالی شانەوشانی	دهسمالی شانەوشانی
له تۆ جوانه کچی کورد	پشتین زهرده گۆلی ورد
کی وه کوو تۆ دلخۆشه	پیروژت بی بیۆشه
چون گه لی کورد زمانی	قهت به کهمی نه زانی

سه لاه نیساری

رینووسی وانهی ۷

«ل» قه لهو (درشت) و «ل» لاواز (خفیف)

در کردی دو نوع «ل» داریم یکی «ل» لاواز که تلفظ آن همانند «ل» در زبان فارسی است مانند: لیو - مل - بلویر - کل.

دیگری ل قه لهو (ل) که در فارسی وجود ندارد و مخصوص زبان کردی است و در زبان‌های ترکی آذربایجانی و انگلیسی وجود دارد، مثال کردی: مآل - کآل - کولیو - کوله که - شالآو.

برای تشخیص «ل» قه لهو (ل) از ل لاواز (ل) بر روی آن علامت «^۷» قرار می‌دهیم. در زبان ترکی آذربایجانی این تلفظ وجود دارد مانند: مآل و کآل و در زبان انگلیسی هرگاه دو حرف LL پشت سر هم بیایند تلفظ مشابه ل قه لهو کردی را ایجاد می‌نمایند، مانند: CALL - SHALL.

حرف «ل» قه لهو یا درشت (ل) هیچ وقت در اول کلمات نمی‌آید و تمام «ل»‌های اول کلمات، ل لاواز یا خفیف هستند مانند: لیو - لووره.

بیری سه‌ربه‌رزیه وای لیکردن	باب و کالت به نه‌زانی مردن
بای بلندایی سه‌ر و دل ده‌گری	هه‌رکه‌سی به‌رزه فپه زوو ده‌مری
لای جن و دیوه به‌لای زور پیوه	مآلی ئیوه که لووتکه‌ی کیوه

حرف «ر» قه‌له‌و یا درشت (ر)

چنانچه نوک زبان به ابتدای سقف زبان چسبیده و به پشت دندان‌های فوقانی برسد، تلفظ این حرف ممکن خواهد بود، در حالی که برای تلفظ «ر» لاواز یا خفیف می‌بایست نوک زبان را به پشت دو دندان وسط بالایی نزدیک کرد.

در زبان کُردی همه کلماتی که با حرف «ر» شروع می‌شود حتماً «ذ» درشت است، عده‌ای را عقیده بر این است که برای حفظ زیبایی کلمه بهتر است علامت «^۷» بر روی «ر»های اول کلمات گذاشته نشود ولی عده‌ای معتقد هستند «^۷» از اختصات «ر» قه‌له‌و یا درشت می‌باشد و باید بر روی «ر»های اول کلمات نیز علامت «^۷» گذاشت، البته امروزه به خاطر مسایل حروفچینی علامت «^۷» را در زیر «ر» قرار می‌دهند.

چند مثال برای «ر» درشت: رۆژ – رپۆی – کور – غه‌رغه‌ره.

ئه‌و هه‌موو زولفه به زنجیری مه‌که بو منی هه‌ژار
پیره که‌رویشکئی له گور که‌وتبئی پاوئیکی به‌سه

خویندنه‌وهی وانهی ۷

میرزا برایم (ی) ئه‌فخه‌م

شاعیر و نووسه‌ری کورد، له سالی ۱۳۰۰ی کۆچی هه‌تاوی له شاری بۆکان له دایک بووه. خویندنی خۆی له لای برای گه‌وره‌ی میرزا عه‌بدوڵلا (ی) ئه‌فخه‌م ده‌سپینکردوو و پاشان موقه‌دده‌ماتی سه‌رف و نه‌حو و ئه‌ده‌بی فارسی له لای برای زانای حاجی مه‌لا هادی ئه‌فخه‌م‌زاده خویندوو و له سالی ۱۳۲۶ وه‌ک فه‌رمانبه‌ر له ئیداره‌ی دارایی دامه‌زراوه و له سالی ۱۳۶۳ له شاری بۆکان خانه‌نشین کراوه و له سالی ۱۳۷۴ هه‌ر له‌و شاره‌ کۆچی دوایی کردوو. میرزا برایم مرۆفیتیکی ماندوو نه‌ناس و دلسۆز بووه و له ماوه‌ی ژیا‌نی خۆیدا هه‌ولیتیکی زۆری بۆ کۆکردنه‌وه‌ی میژوو و جوغرافیا و که‌له‌پووری که‌له‌که‌ی داوه و توانیویه‌تی ئه‌م به‌ره‌مه‌ به‌ نرخانه‌ بخولقینی :

۱- دیوانی ئه‌فخه‌می «شیع‌ر»

۲- دیاری نوئ «شیع‌ر»

۳- تاریخ فرهنگ و ادب موکریان «بوکان»

۴- تاریخ و فرهنگ و ادب مکریان «مه‌باباد، اش‌نویه، سردشت»

۵- قیام ملا خلیل و رد فرمان رفاخان

۶- قیام سمایل ئاغا شکاک

۷- بنه‌رته‌تی مه‌ته‌لی کوردی «لینکۆلینه‌وه»

۸- ئه‌وه‌ چیه «فۆلکلۆر»

۹- فیه‌قی شافیعی به‌ هه‌لبه‌ست.

ئه‌م شاعیره‌ بۆ یه‌که‌م جار له میژووی ئه‌ده‌بی کوردیدا له به‌شیتیکی زۆر له شیعه‌رکانیدا به‌ شیوه‌ی ته‌نز «گه‌پ و گالته‌جار» ره‌وشت و ئاکاری خراب و دزیوی کۆمه‌لگا ده‌خاته به‌ر پرسیار و په‌لامار، و ده‌کرئ بکو‌ترئ، داهینه‌ری ئه‌م شیوه‌ شیعه‌ر به‌رئیز میرزا برایم «ی» ئه‌فخه‌می بی. له بنه‌رته‌تی مه‌ته‌لی کوردیشدا سه‌رچاوه‌ و بنچینه‌ی به‌شیک له مه‌ته‌له‌ کوردیه‌کان روون ده‌کاته‌وه.

تمرینات درس هفتم

۱- چرا همزه یک حرف بی صدا است؟

۲- ده کلمه بنویسید که در آن همزه وجود داشته باشد؟

۴- این کلمات را با رسم الخط کُردی بنویسید:

آرد « آش » « اخلاق » « ابدأ » «
أرگان « مأیوس » «

۵- پنج کلمه بنویسید که «ر» خفیف «لاواز» در آن وجود داشته باشد.

۶- پنج کلمه بنویسید که «ر» درشت (قه‌له‌و) در اول آن باشد و پنج کلمه بنویسید که «ر» درشت (قه‌له‌و) در وسط یا آخر آن باشد.

۷- ده کلمه بنویسید که در آنها حرف «ف» به کار گرفته شده باشد.

۸- ده کلمه بنویسید در آنها حرف «ل» خفیف (لاواز) به کار گرفته شده باشد.

۹- ده کلمه بنویسید که در آنها از «ل» درشت (قه‌له‌و) استفاده شده باشد.

رینووسی وانهی ۸

کلمات خارجی که در زبان کُردی وارد شده‌اند چطور باید نوشته شوند؟

در زبان کُردی از زبان‌های دیگر و بیشتر از همه از زبان عربی کلمه وارد شده است. حال باید این کلمات با چه رسم‌الخطی نوشته شوند.

چنانچه قبلاً گفتیم تعدادی از حروف مخصوص عربی مانند: ط - ظ - ض - ذ - ث - ص. در زبان کُردی چنین نوشته می‌شوند.

ت	ط	به جای
ز	ظ. ض. ذ	به جای
س	ث. ص	به جای

و به جای اعراب از حروف استفاده می‌کنیم یعنی به جای فتحه از «ه» به جای کسره از «ئ» و به جای ضمه از «ؤ» استفاده می‌کنیم و با توجه به نکات بالا تقریباً ۵۰٪ نوشتن رسم‌الخط کُردی را آموخته‌ایم. در مورد نوشتن کلمات عربی در زبان کُردی دو نظریه رایج شده است؛ یکی اینکه کلمات عربی که حروف مخصوص عربی دارند با همان حروف نوشته شده و در نوشتن آنها از قواعد مخصوص

رسم الخط عربی استفاده شود که البته به عقیده‌ی ما این طرز نوشتن درست نیست زیرا در نوشتن یک زبان فقط باید از یک نوع الفبا استفاده شود این غلط در نوشتن زبان کُردی با الفبای لاتین بیشتر محسوس است برای مثال کلمه عربی صلح با رسم الخط کُردی با الفبای عربی «سولح» و با الفبای لاتین «sûlh» نوشته می‌شود که چون الفبای لاتین و کُردی از لحاظ شکل کاملاً جدا هستند این تفاوت به خوبی آشکار بوده و لزوم نوشتن کلمات عربی با الفبای کُردی را به خوبی مشخص می‌سازد.

در مورد نوشتن تشدید در زبان کُردی چون در نوشتن زبان کُردی کاملاً از شیوه‌ی فونتیک استفاده می‌شود و کلمات چگونگی تلفظ می‌شوند همانگونه هم نوشته می‌شود در بخش کردن کلمات مشدد تکرار حرف مشدد کاملاً محسوس است پس باید به جای نوشتن تشدید بر روی حرف آنرا دوبار نوشت مانند:

بزّاز ← بهزاز

عبدالله ← عهبدوصلأ

مصلح‌الدّین ← موسلیحوددین

در کُردی کلمات حروف مشدد کم داریم و می‌توان در نوشتن کلمات مشدد که کُردی هستند هم با تکرار حرف و هم بدون آن نوشت مانند: خللۆر یا خلۆر

در نوشتن کلمات بیگانه هر کلمه‌ای که از زبان بیگانه وارد کُردی شود باید تمام قواعد زبان کُردی «از لحاظ فونتیک - فونولوژی - مورفولوژی - سینتاکس» را بپذیرد. مثلاً کلمه‌ی «ته‌ماته» که تغییر یافته‌ی تومیتتوی انگلیسی، «ته‌واو» که تغییر یافته‌ی «تمام» عربی و «ئاقل» که تغییر یافته‌ی عاقل عربی است، از نظر ساختاری تغییر پیدا کرده و به مرور در زبان کُردی تثبیت شده‌اند، همچنین اگر برای چیزی دو کلمه بیگانه و خودی باشد باید از کلمه‌ی خودی استفاده شود.

۱- در بعضی از لهجه‌های کُردی چنانچه حرف «ک» در جلو یکی از حروف «ی - ئ - وئ» قرار گیرد، تلفظی مابین «ک» و «ج» پیدا می‌کند که به آن «ک» کلۆر (اجوف) می‌گویند مانند:

کیسه - کیله - کیرد - کویر - کویستان

همچنین «گ» نیز اگر در جلو حروف «ی - ئ - وئ» قرار

گیرد، تلفظی میان «گ» و «ج» پیدا می‌کند مانند:

گیسک - گیشه - گیره - گوینی - هه‌نگوین - نینگوین.

خویندنه‌وی وانهی ۸

سه‌یدتاهیر هاشمی

شاعیر، لیکۆلەر و خه‌تخۆشی به‌ناوبانگی کورد، به‌گویره‌ی نووسراوی خۆی له‌کتیبی «هه‌وارگه‌ی دلان» داله‌سالی ۱۳۳۲ی کۆچی مانگی له‌دیی ده‌ولت‌ئاوا سەر به‌ناوچه‌ی ره‌وانسه‌ری شارستانی پاوه‌ی پارێزگای کرمانشان له‌دایک بووه. باوکی «سه‌ید قه‌یدار» له‌بنه‌ماله‌ی ساداتی سۆله‌یی به‌رزنجی و دایکی «ئه‌خته‌ر خانم» کچی فه‌تاح‌به‌گی سهردار ئه‌کره‌م له‌به‌گزاده‌کانی جافی جوانپۆن. له‌ده‌ولت‌ئاوا له‌لای مه‌لا ره‌حیمی سنه‌یی و برای گه‌وره‌ی خۆی سه‌ید وه‌جیه‌ددین و مه‌لا فه‌یزوللای دۆلاویی خویندووویه‌تی و له‌ته‌مه‌نی شازده‌سالییدا ده‌ستی به‌کوئنی شیعی فارسی و کوردی کردووه و بووه‌ته‌شاعیریکی باش و له‌گه‌ل به‌رنامه‌ی کوردی رادیۆ کرمانشانی هه‌واکاری کردووه و به‌رنامه‌یه‌کی به‌ناوی هه‌وارگه‌ی دلان پیشکesh کردووه و وتاریکی زۆریشی سه‌باره‌ت به‌شیعر و ئه‌ده‌ب نووسیوه. به‌تایبه‌ت له‌شی‌کردنه‌وه‌ی شیعه‌کانی مه‌وله‌وی تاوه‌گۆزی زۆر شاره‌زا بووه و له‌ساغ کردنه‌وه و مانالیدانی شیعه‌کانی مه‌وله‌وی یارمه‌تی مامۆستا مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌رپرسی داوه بۆ ئاماده‌کردنی دیوانی مه‌وله‌وی.

ئهو زاته خه تخۆشیکه به ناوبانگیش بووه و چه ند کتیبیکه به خه تی
خۆشی خۆی نووسیوه ته وه که یه ک له وان کتیبی: «ده لایلو لخه یرات» ه
سه ید تاهیری سه یدزاده ی هاشمی له ریکه وتی ۱۳۷۰/۴/۲ رۆژی
جیژنی قوربان له شاری کرماشان کۆچی دوایی کردووه. و تهرمه که ی
له دهوله تئاوا نیژراوه.

بهشی دووهه می خویندنهوهی وانهی ۸

هاواره به ره

هاواره به ره رۆمانیکه به شیوهی ریالیستی. کاک فه تاح «ی» ئه میری
نووسه ری بۆکانی ئه و رۆمانه ی نووسیوه. هاواره به ره رووداوێکی تایبته
به به شیک له نیشتمانه که مان ده گپرتته وه و پره له وشه ی جوان و ره سه نی
لادییه کانی موکریان. ئه و رۆمانه له دوو بهرگدا چاپ کراوه و بهرگی
دوووه می له لایه ن نووسه ره وه «میرزا» ناو نراوه. زمانی ئه و رۆمانه زۆر
شیرین و پاراوه و کاک فه تاح جگه له وه ی خوینه ران فیری زۆر وشه و
زاراوه ی تایبته تی گونده کان ده کا، وشه گه لیکه ی زۆریش که پیه ندییان
له گه ل که ره سه و ئامرازی کشت و کال و ئازه لداره ی له رابوردوودا بووه
له فه رامۆش بوون و نه مان رزگار ده کا.

لیره دا بۆ نمونه چه ند دپریک له و کتیبه به نرخه ده خه ی نه بهرچاوی
خویندکاران:

نیوه رۆی رۆژیکی مانگی بانه مه ره، مه ر له پالین دایه، مه ر پشتی
گه رم داها تووه، شوان خه ریکه ی نان خواردنه، ریخه مه ر ولاتی داگرتووه،

جی جی عهرزی خاوین به دهره وهیه گهرچی تینی تاو کزری کردووه،
 دیسان رویشتن به نیو دیدا ئاسان نییه، مهر به تهواوی تهره کی گرتووه،
 ریتکه به بن پینلاوهوه نووساوه، بونی بههار، تاوی بههار، مردوو زیندوو
 ده کاتهوه، چوله که یه ک جیکه جیک ده کا، پۆلیک میشه سه گانه قه لسه له
 سه گیکی کولکن ده گیرن، ناهیلن چاویک گهرم کا... یاره جل و جوړی
 تیک ناوه به ره و سه حرا بی، هاویری کردووه، نانی خواردووه، مهحتلی
 ئه وهیه، مهر ههستی پاشان وه ری که وی. بهرخ بۆر بوون. مهچهک
 ئه ستوور، رهنگی بهرگنه که یان گۆراوه. تاو رهنگی گۆریوه. رهنگی
 ساوایی نین. له وهر زووری کردوون، هیندیک چلمن بوون، به عزیزیک
 ریخن. ئه وانی ساوازی ههروا ژیکه لهن. سهحت سووک، خاوین، نهرم
 و نۆل، سهرپشتیان له بهر خاوینی شه بهق ده دا. بهرگنی نهرم و لوولوو،
 سمی وردی زهرد، خه پال، قشمیلانه.

تمرینات درس ۸

۱- کلمات بیگانه در زبان کُردی چگونه نوشته می‌شوند و آیا این مختص زبان کُردی است؟

۲- کلمات زیر را با رسم‌الخط صحیح کُردی بنویسید.
عبدالمطلب - صلاح‌الدین - توحفة المریدین - عبدالرزاق

۳- حروفی که دارای تشدید می‌باشند در کُردی به چه صورت نوشته می‌شوند/ ۵ مثال بنویسید.

۴- «ک» کلور را توضیح داده و برای آن ۳ مثال بیاورید.

۵- «گ» کلور را شرح داده و برای آن ۳ مثال بنویسید.

خودآزمایی «۱»

۱- در این جمله بر روی حروفی که لازم است علامت «^۷» بگذارید.
کوریکی ئازا له چومی مه‌له‌ی ده‌کرد و کاله‌کی ده‌خوارد.

۲- در این عبارت چند حرف صدادار وجود دارد.

حوسین عارف یه‌کیتک له نووسه‌رانی گه‌وره‌ی کورده.

الف) ۱۴ □ ب) ۱۵ □ ج) ۱۳ □ د) ۱۱ □

۳- در کدامیک از کلمات زیر بزروکه وجود دارد.

قرژال □ کاوه □ چاره‌سهری □ شۆرباو □ شووتی □

۴- چرا حرف «ر» در کلمه روژان درشت است؟

۵- در کدامیک از کلمات زیر مصوت مرکب وجود دارد.

الف: خوین □ ب: سوور □ ج: گویزان □ د: دوئمه □

۶- حرف «و» در کلمه‌ی «کهو» بی‌صدا است یا باصدا.

۷- حرف «ی» در کلمه شیوه‌ن بی‌صدا است یا باصدا.

۸- حرف «و» در کلمه گول بی صدا است یا باصدا.

۹- حرف «و» در کلمه بانه و مهربوان بی صدا است یا باصدا.

۱۰- حرف «و» در کلمه‌ی بارام و پیروت بی صدا است یا باصدا.

۱۱- در کلمه‌ی «چووه» باید چند «و» وجود داشته باشد و چرا فقط با دو «و» نوشته می‌شود.

۱۲- در کلمه‌ی چؤل و هوئل حروف صدادار کدامند، بنویسید.

۱۳- در شعر پائین تعداد حروف صامت چندتا است.

ج مالی ئیوه که له لووتکه‌ی کئیه جئی جن و دیوه به‌لای زور پئوه

الف) ۱۲ □ ب) ۱۳ □ ج) ۱۱ □ د) ۸ □

۱۴- صدای «ف» به کدام حرف بیشتر نزدیکتر است.

رینووسی وانهی ۹

جدانویسی و سرهم نویسی کلمات

مبحث جدانویسی و سرهم نویسی کلمات مبحثی است که هم در زبان فارسی و هم در زبان کُردی در میان زبان‌شناسان و ادبا اختلاف رأی بسیار است. به خصوص در زبان فارسی این مقوله بسیار مفصل بحث شده و در کتب درسی هم به طور کلی تثبیت نشده و هنوز هم گاهگاهی تغییراتی در کتاب‌های دبیرستانی و دانشگاهی بر این اساس می‌دهند. در رسم‌الخط کُردی دو نظریه متفاوت از هم وجود دارد و برای درک بهتر این موضوع لازم است به شرح انواع کلمه پردازیم:

۱- کلمه ساده: کلمه‌ای است که از یک جزء تشکیل شده باشد و ممکن است مستقل باشد یعنی خود به تنهایی و بدون کمک کلمه‌ی دیگر دارای معنی کامل و مختص به خود باشد. معنی کامل از این نظر که به کمک کلمه‌ی دیگر برای داشتن معنی محتاج نباشد و مختص به خود یعنی اینکه این معنی فقط مخصوص خودش باشد مثلاً درخت که کلمه ساده‌ی مستقلی است و در موقع شنیدن این کلمه جسمی را که دارای ریشه و ساقه‌ی نسبتاً ضخیم و شاخه و برگ است به نظر می‌آوریم که این صفات مختص به این جسم است.

کلمه مستقل نظیر:

وینجه - دار - سپی - سینه‌ما - چوار - خه‌وتن - ئەو - زۆر.
چنانچه دقت کنیم یکی از اقسام کلمه هستند.

وینجه و دار = اسم

سپی = صفت

ئەو = ضمیر

سینه‌ما = اسم

زۆر = قید

چوار = عدد

خه‌وتن = مصدر

۲- کلمه‌ی ناقص : به کلماتی گفته می‌شوند که به تنهایی دارای

معنی نیستند و با کمک کلمات دیگر در جمله ادا می‌شوند مانند :

ادوات الحاقی - حروف اضافه - حروف عطف - ندا - نشانه.

۳- کلمه مرکب : کلمه‌ای است که از دو کلمه‌ی مستقل ساده یا

یک کلمه مستقل ساده و یک کلمه ناقص تشکیل شده باشد که در

حالت اول در کُردی به آن وشه‌ی لیکدراو و در حالت دوم به آن

وشه‌ی داپژاو می‌گویند.

مثال برای کلمه مرکب که از یک کلمه ناقص و یک کلمه مستقل

درست شده باشد «داپژاو» : بیده‌نگ - باشتر.

حال که با کلمات مستقل، ناقص و مرکب آشنا شدیم به شرح نظر خودمان درباره‌ی جدانویسی و سرهم نویسی می‌پردازیم:

هر واژه‌ای که معنی مستقلی دارد باید به صورت جداگانه نوشته شود و واژه‌ای که دارای معنی ناقص است و با اضافه شدن با واژه‌ی دیگر صاحب معنی می‌شود و یا با پیوستن به واژه‌ی مستقلی معنی دیگری به غیر از معنی واژه‌ی مستقل که به آن اضافه شده، به وجود می‌آورد، باید به صورت سرهم نوشته شود. لازم است در مورد سرهم‌نویسی و جدانویسی کلمات موارد زیر رعایت کنیم:

۱- افعال ساده در جمله به صورت جداگانه نوشته می‌شوند مانند:

پیروٚت له بارامی دا

نیشتمان رویشٚت

رزگار کاری کرد

۲- کلمات مرکبی که از دو جزء معنی‌دار مستقل به وجود آمده‌اند

و پس از ترکیب معنی تازه‌ای به وجود می‌آورند، باید سرهم نوشته شوند.

ری + پیوان = ریپیوان

گوی + گرتن = گویگرتن

۳- پیشوند (پیشگر) و میانوند (نیوانگر) و پسوند (پاشگر) به کلمه

می‌چسبند.

مانند : بیکه‌س - لیدوان - چاوپیکه‌وتن - کارتیکردن - له‌ویدا - مسگهر.

۴- صفت تفضیلی (ئاوه‌لناوی سه‌ری) به اسم پیش از خود می‌چسبد مانند : چاکتر - خوشتر - قوولتر - ترسه‌نوکتتر.

چنانچه «تر» به معنی دیگر باشد باید جدا نوشته شود مانند :

کارئیکی تر - به‌رخئیکی تر - مالئیکی تر - جارئیکی تر.

۵- حرف عطف «و» که کلمات یا عبارات و جملات را به هم

مربوط می‌کند، به کلمه پیش از خود نمی‌چسبد.

مانند : بانه و مه‌ریوان خوشن - رییین و ئاسؤس بران.

ولی اگر حرف عطف «و» باعث به وجود آمدن معنای تازه‌ای در

کلمه‌ی مرکبی که با کمک حرف عطف «و» به وجود آمده است، شود

«و» به کلمه ماقبل خود می‌چسبد.

مانند : خرینگوهۆر - زرموکوت - نه‌رمونۆل .

۶- «ی» اضافه باید به کلمه پیش از خود بچسبد.

مانند : بۆکانی - عیرفانی - خوارده‌مه‌نی

خویندنه‌وهی وانهی ۹

هیدی

ئه‌و شاعیره ناوی خالید کورپی حاجی حه‌مه‌دئاغا، کورپی حاجی عه‌ولاغا و له‌عه‌شیره‌تی دیبوکریه و له‌سالی ۱۳۰۶ی هه‌تاوی له‌دی شیخالی سهر به‌شاری مه‌هاباد له‌دایک بووه و له‌گوندی شیخالی و شاری مه‌هاباد خویندوویه‌تی و شاره‌زاییه‌کی ته‌واوی له‌ئه‌ده‌بی فارسی و کوردی په‌یدا کردووه و ههر له‌سه‌ره‌تای لاوییه‌وه شیعی کوتووه. هیدی له‌سالی ۱۳۴۳ی هه‌تاوی په‌ریوه‌ی کوردستانی عیراق بووه و له‌ریزه‌کانی شو‌رشی کوردستانی ئه‌ودیدا ده‌ستی به‌خه‌بات کردووه و ماوه‌یه‌کی زۆر له‌ئیزگی شو‌رش و کاروباری رووناکبیری کاری کردووه و پاش تیکچوونی شو‌رش گه‌راوه‌ته‌وه ئیران و له‌عه‌زیمیه‌ی که‌ره‌ج نیشته‌جی بووه و پاشان له‌سهر داخوازی کاک مه‌سه‌وود بارزانی چووه بو کوردستانی عیراق. ئیستا له‌شاری هه‌ولیر ده‌بی و ئه‌ندامی کۆری زانیاری کورده و له‌لایهن سه‌رۆکی حکوومه‌تی هه‌ریم پله‌ی هاوتای وه‌زیری پیدراوه.

هیدی شاعیریکی به‌هه‌ست و ناسک خه‌یاله و له‌بواری شیعی جوانی و عاشقانه بی‌وینه‌یه و شیعی نیشتمانیشی زۆر کوتووه. به‌ره‌می چاپکراوی ئه‌و شاعیره مه‌زنه سی کتیبی: کاروانی خه‌یال (شیعر) ئاوینه‌شکاو (بیره‌وه‌ری) و وه‌رگێرانی کتیبی کورد و کوردستانی واسیلی نیکیتین له‌فارسی بو کوردیه. هیوادارین ئه‌و شاعیره ته‌مه‌نیکي زۆری تر بژی و هه‌روه‌ها خزمه‌ت به‌کولتوور و ئه‌ده‌بی نه‌ته‌وه‌که‌ی بکا.

بهشی دووهه می خویندنهوهی وانهی ۹

رهشید فندی

لیکۆلەر و ئەدیبی کورد «رهشید فندی» له سالی ۱۹۴۸ له شاری دهۆک له دایکبووه و خویندنی خۆی له شارهکانی : دهۆک، ههولیر و سلیمانی و مووسل تهواو کردووه و له سالی ۱۹۷۱ بووه ته ئەندامی یهکیهتی نووسهرانی کورد و ههر ئیستا ئەندامی کۆری زانیاری کورده. ئەو مامۆستایه له بواری لیکۆلینهوهی ئەدهبی ههولینکی زۆری داوه و تا به ئیستا ئەم کتیبانهی به چاپ گه یاندووه:

۱. چەند تیرۆژیک له سەر روژنامه گهری کوردی.
۲. عەلی تەرماخی یه کهمین ریزمان نووسی کورد.
۳. ئەلهوو بلند فریت «هه لۆ بهرز ده فری» که لیکۆلینهوه یه که له سەر شیعره نه ته وایه تیبه کانی مامۆستا هه ژار.
۴. کتیبیک له سەر شیعرێ کلاسیکی کوردی.
۵. کتیبیک به زمانی عه ره بی له باره ی خانیدا.

تمرینات درس ۹

۱- مشخص کنید در میان واژه‌های زیر کدام یک مستقل و کدام یک ناقص است.

تری - شهو - به - نده - هه‌ژار - بی - هه‌ل - کار - ان
میوان - پیاو - کچ - دا - تر - چاو - ئازا - گهر - چوار
واژه‌ی مستقل: شهو
واژه‌ی ناقص: بی

۲- در کلمات مرکب زیر واژه‌های مستقل و ناقص را مانند نمونه از یکدیگر جدا کنید:

ئاوره سووره: ئاور + ه + سوور + ه

لیدان

کریکار

خوینده‌وار

بیکار

ئاسنگهر

ئاشه‌وان

کرچوکال

زوردار

بریندار

خه و لیکه‌وتن

جوانتر

چاوپیکه‌وتن

۳- عباراتی را که از نظر سرهم و جدانویسی نادرست هستند به صورت درست بنویسید.

- حهسه نوکه ریم پیی که وه بران.

- شنۆ خوشترین و کۆنترین شاری ئازه ربایجانی روژاوايه.

- بارام دویتنی به وی دا روئی.

- کاوه زۆری له براكهیدا.

- خه م سه ری لی دام و یارم قهت سه ریکی لی نه دام.

- عیل له تی دهردو دهواکه م وا به لیوی شه ککه ره

- لی دوان ووت ویتیکی زۆرمان له و باره دا ئه نجامدا.

- له گه لم زۆر گه رم و گوپ بوو.

- له و باره یه وه شتیکیتر نازانم باش تر وایه له ئازاد پیرسی.

رینووسی وانهی ۱۰

سجاوندی «نشانه‌گذاری»

مقصود از «نقطه‌گذاری» یا «سجاوندی»، به کار بردن علامت‌ها و نشانه‌هایی است، که خواندن و فهم درست مطالب را آسان می‌کند و در رفع بعضی ابهامات کمک می‌نماید.

۱. خال = نقطه (.)

نقطه در موارد زیر به کار برده می‌شود:

الف - در پایان جمله‌های کامل خبری یا انشایی، مانند:

- حسن، یکی از شاگردان خوب کلاس است.

- حه‌سه‌ن، یه کینک له قوتاییه باشه‌کانی پوله.

مبادا که ماشین تو را زیر بگیرد.

نه‌وه‌ک ماشن وه‌به‌رت دا.

ب - پس از هر حرفی که به صورت نشانه اختصاری به کار رفته مانند:

ک. د. (کریم دافعی)

سال ۴۵۸ ق.م. (قبل از میلاد مسیح)

سالی ۴۵۸ پ. ز (پیش زابین)

یادآوری: هرگاه دو جمله کامل با «و» به یکدیگر عطف شوند،

نقطه در پایان جمله دوم گذاشته می‌شود، مانند:

از دوستم آزرده خاطر بودم و به همین جهت به خانه او نرفتم.

له هاواله‌که‌م تورا بووم و بویه نه‌چوومه مالیان.

۲- کۆما = ویرگول (،)

ویرگول نشانه‌ی توقف یا درنگ کوتاهی است که در موارد زیر به کار می‌رود:

الف - میان عبارت‌ها یا جمله‌های غیرمستقلی که در مجموع یک جمله‌ی کامل را تشکیل می‌دهند، مانند:

- پس از چند سال تنهایی، یک هفته پیش، با دختری ازدواج کرد.
- پاش چهن سال ته‌نیایی، چه‌وتوویه‌ک له‌وه پیش، کچیکی ماره کرد.
- زمستان امسال، با برف و سرما فرا رسید.
- زستانی ئه‌وسال، به به‌فر و سه‌رماوه هات.
- آن جا که آب هست، آبادی هست.
- ههر جتییه‌ک ئاوی بی، ئاوه‌دانیشی ده‌بی.
- هرکس ورزش کند، تندرست می‌شود.
- ههر که‌س وه‌رزیش بکا، ته‌ندروست ده‌بی.
- روزه بگیرید، تا تندرست شوید.
- به‌رۆژوو بن، هه‌تا ته‌ندروست بن.

ب - آن جا که کلمه یا عبارتی به عنوان توضیح در ضمن جمله یا عبارتی دیگر آورده شود، مانند:

- دیروز، روز عید فطر، به سنندج آمدم.
- دویتنی، رۆژی جیژنی ره‌مه‌زان، هاتمه‌سنه.

- محوی، شاعر بلند آوازه، اشعار زیادی گفته است.
- مه حوی، شاعیری به ناوبانگ، شیعی زور کوتووه.
- ج - آنجا که در مورد چند کلمه اسناد واحدی داده می شود، مانند:
 - حسن، احمد و کریم برادرند.
 - حسین، نه حمه د و کریم بران.
 - سعدی، حافظ و خواجو از شاعران بلند پایه هستند.
 - سه عدی، حافظ و خواجو و له شاعیره به رزه کانن.
- د - برای جدا کردن اجزای مختلف نشانی اشخاص یا مرجع و مأخذ.
 - آقای علی رحیمی، دانشکده ی ادبیات، سال سوم.
 - ئاغای عهلی ره حیمی، زانکوی ئه دهب، سالی سیهه م.
 - سنندج، خیابان شهدا، پاساژ عزتی، انتشارات کردستان.
 - سنه، شه قامی شوهه دا، پاساژی عیززه تی، ئینتیشاراتی کوردستان.
 - دیوان نالی، تصحیح ملا عبدالکریم مدرس، انتشارات کردستان، سنندج، ۱۳۸۳.
 - دیوانی نالی، لیکؤلینه وهی و لیکدانه وهی مه لا عه بدولکه ریمی موده رپرس، ئینتیشاراتی کوردستان، سنه، ۱۳۸۳.

۳- کۆمای خالدار = نقطه ویرگول (؛)

نقطه ویرگول، علامت وقف یا درنگی بیشتر از ویرگول و کمتر از نقطه است که در موارد زیر به کار می رود:

الف - برای جدا کردن عبارت‌های مختلف یک جمله طولانی که ظاهراً مستقل و لکن در معنی با یکدیگر مربوط می‌باشند، مانند:
- مشک آن است که خود ببوید؛ نه آن که عطار بگوید.
- میسک نه‌وهیه بوخوی بوخوش بی، نه ک عه‌تار پتی هه‌لبلی.
- دوست واقعی آن است که یار شاطر باشد؛ به بار خاطر.
- دوست نه‌وهیه بتگریینی؛ دوژمن نه‌وهیه پیت‌پیکه‌نی.
ب - در جمله‌های توضیحی مانند:

- قاصدی نزد او فرستاد؛ قاصدی عاقل و نکته‌دان.
- قاسیدیکی نارده لای؛ قاسیدیکی ژیر و قسه‌زان.

۴. دوو خال = دو نقطه (:)

موارد استفاده از این علامت به شرح زیر است:

الف - وقتی می‌خواهند سخن کسی را نقل کنند، مانند:

احمد از بازار آمد و گفت: انگور خوبی خریده‌ام.

نه‌حمه‌د له بازاره‌وه هات و کوتی : ترییه‌کی باشم کریوه.

ب - وقتی می‌خواهند چیزی را شرح دهند، مانند:

ما در مدرسه این درس‌ها را می‌خوانیم: تاریخ، فارسی، حساب ...

ئمه له قوتابخانه نه‌و وانانه ده‌خوئین : مژوو، فارسی، حساب ...

ج - هنگام معنی کردن لغات، مانند:

ذکاوت: زیرکی

زه‌کاوه‌ت: زیره‌کی

۵. جووت کهوان = علامت نقل قول یا گیومه (« »)

این علامت در موارد زیر به کار می‌رود:

الف. موقعی به کار می‌رود که بخواهیم عین سخن با نوشته کسی دیگر را بیاوریم، مانند:

معلم می‌گفت: «درس‌هایت را خوب بخوان.»

ماموستام کوتی: «وانه کانت باش بخوینه.»

ب. اگر بخواهیم توجه خواننده را به کلمه‌ای معطوف کنیم، آن کلمه را داخل گیومه می‌گذاریم، مثلاً کلماتی را که اسم مکان، شخص، کتاب و ... هستند، معمولاً در میان گیومه قرار می‌دهیم:

«هه‌نبانه بورینه» بیشتر از سی هزار لغت را در خود جای داده است.

«هه‌نبانه بۆرینه» پتر له سی هه‌زار وشه‌ی له خو گرتوه.

«عبدالرحمن شرف‌کندی مشهور به هه‌ژار» یکی از بزرگترین شخصیت‌های گُرد است.

«عبدالرحمانی شه‌ره‌فکه‌ندی به ناو بانگ به هه‌ژار یه‌کیکه له که‌سایه‌تییه ناوداره‌کانی کورد».

۶. کهوان = پرانتز ()

وقتی می‌خواهیم مطلبی را در جمله توضیح دهیم که نخواندن آن تأثیری در متن جمله ایجاد نمی‌کند، آن را داخل پرانتز می‌گذاریم، مانند:

- شریعت اسلام (نوشتهی ملا عبدالکریم مدرس) در مورد مسایل فقهی مذهب امام شافعی است.

- شهریه‌تی ئیسلام (نووسینی مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌پرپریس) له باره‌ی فیهی مه‌زه‌به‌بی ئیمامی شافعییه.

۷- نیشانه‌ی پرسیار = علامت سؤال (؟)

وقتی جمله صورت پرسشی (سؤال) داشته باشد، علامت پرسش

(؟) به کار می‌بریم، مانند:

- شما در کدام مدرسه تحصیل می‌کنید؟

- ئیوه له کام قوتابخانه ده‌خوینن؟

- من در مدرسه ایمان تحصیل می‌کنم.

- من له قوتابخانه‌ی ئیمان ده‌خوینم.

- در کدام کلاس؟

- له کام پؤل؟

- کلاس چهارم.

- پۆلی چواره‌م.

۸- نیشانه‌ی سه‌رسورمان = علامت تعجب (!)

این علامت نشانه تعجب است و برای حالات عاطفی، ندا، و

تأکید و تحسین نیز به کار می‌رود، مانند:

- عجب باغ دلگشایی است!

- چ باغیکی خوشه!

- کتاب بسیار زیبایی است!

- کتییکی زور جوانه!

۹. کومه له خال = نقاط تعلیق «...»

وقتی سخن به مناسبتی قطع شود یا ناقص بماند، برای نشان دادن بریدگی کلام باید نقاط تعلیق «...» به کار برد؛ چه در اول و چه در آخر عبارت باشد، مانند:

- او دارای صفات حسنه‌ای نظیر شجاعت، سخاوت و... می باشد.

- نه و خو و خده‌ی باشی وه ک : نازایه‌تی، سه‌خاوه‌ت و ... هه‌یه.

- ... و حالا تصمیم گرفته‌ام که به کسی ارفاق نکنم، همین یک بار

کافی است که ...

- ... ئیدی برپارم داوه چاوپوشی له که‌سم، هه‌ر نه و یه‌کجاره به‌سه

که ...

خویندهوهی وانهی ۱۰

نالهی جودایی

کتیبی نالهی جودایی یه کیک له دوو کتیه شیعره کهی سهید محهمه دئه مین «ی» شیخولئیسلامی ناسراو به مامۆستا هیمن «ه» که له چه ند پارچه شیعی مهسنهوی و غه زهل و دووبهیتی پیکهاتووه. بهرزترین شیعی ئەم دیوانه مهسنهوی نالهی جودایییه. شاعیر لهم شیعره دا دهر د و ژانی دووری و جودایی له زید و مهلبه ند و خیزان و هاوالانی به شیوهیه کی به سۆز دهر بریوه. لیره دا به شیک لهم شیعره به رزه بۆ وینه دینینه وه :

کورددهواری ئەهی ولاته جوانه کم
رۆله کم، باوانه کم، خیزانه کم
ئهی ئەوانه ی قهت له بیرم ناچنه وه
ئیهسته بمبینن، ئەری ده مناسنه وه
رۆژگار هاریمی وه ک ئەسپۆنی ورد
تاو و تینی لیبریوم دهرده کورد
دهردی دووری دهردی دووری کوشتمی
دهردی وشیاری و سه بووری کوشتمی
دهردی یاران و ولاتی خوشه ویست
لیبریوم سه بر و هۆش و تاو و برست

نالە نالم تیکه‌لی مه‌ی کردووہ
شیوه‌نیکم پتیه نه‌ی نه‌یکردووہ
نالە نالی من دره‌نگه زوو نییه
پارچه گوشتیکه دلی من روو نییه
نالە نالی من ره‌وایه زور ره‌وا
چونکی قانونی ته‌بیعت وایه وا
هر کسی کو دور ماند از آل خویش
باز جوید روزگار و آل خویش

تمرینات درس ۱۰

متون و جملات زیر را نشانه گذاری کنید.

سپینوزا □ فیلسوفیکی فهپرانسهیی دهلی □ ئیمه ئەگەر بمانهوی
مهسهلهی شهر چارهسەر بکهین □ زۆر هاسان گوشه نیگامان
دهگۆری □ تیروانینه کانمان جیاواز ده بیت و لهوانهیه ئەو شهرهیی که
ماهیه ته کهیمان به شهر له قه له م ده دا □ به چاکه وه رسووی □
هه لبت ئەوه له میژوودا زۆر جار که لکی خرابی لیوه رگیراوه.

«عه بدولخالقی یه عقووبی : سروهی ژماره ۲۳۵»

بارام به پیروتی کوت □ هاوالی باش ئەوهیه بارت لی سووک کا □
نه ک بارت لی قورس کا □

ماموستا سه بک و شتیوازی رۆمان نووسین لای ئیوه چیه □ من هه ر له
سه ره تاوه باوه پرم وابووه □ که سه روه ری بو رۆمانی ریالیزمه □ که
ئه ویش بینگومان زۆر شیوهی هه یه

وتووێژیک له گه ل چیرۆکنووس حوسین عارف مسته فا ئیلخانی زاده

گۆقاری سروه ژماره ۲۱۶، بانه مه ری ۱۳۸۳

ئازاد تارینی کاوهی ده کرد و ده یکوت □ چن پیاویکی میهره بانه □ هه موو کهس
خۆشی ده وی □

نالی □ ئەو وه حشی غه زاله کهس وه بهر داوی نه کهوت □

چونکه شاهینی دووچاوی تیژه □ دايم سه ر ئەکا □

رینووسی وانهی ۱۱

نکاتی را که باید در نوشتن یک متن رعایت کنیم :

- ۱- آن را با رسم الخط (رینووس) درست بنویسیم.
 - ۲- نکات دستوری را رعایت کنیم.
 - ۳- از نشانه‌های نگارشی استفاده کنیم.
 - ۴- بهتر است جملات کوتاه باشند و تا می‌توانیم از به کار بردن جملات طولانی خودداری کنیم.
 - ۵- از نوشتن کلمات نامأنوس و مجعول خودداری کنیم.
 - ۶- تا می‌توانیم از کلمات سره (په‌تی) گُردی استفاده کنیم.
 - ۷- به طور خلاصه در نگارش و نوشتن انشا و مقالات، این سه اصل مهم را رعایت کنیم:
- الف : کوتاه، مختصر و مفید باشد.
- ب : مقصود را به روشنی بیان نماید.
- ج : ملال‌آور و خسته‌کننده نباشد.

خویندهوهی وانهی ۱۱

سی کەس لە شاعیرانی ئیلام و کرماشان و گۆران (ئەهلی حەق)

غولامرەزاخان «ی» ئەرکەوازی

غولامرەزاخان خەلکی ئەرکەوازی سەر بە ئیلامی پشتکۆیه لە دەورە ی فەتحەلیشا «ی» قاجاردا ژیاوه و راویژکاری حەسەن خان «ی» والی پشتکۆ بووه. ئەم گەورە پیاوه لە ئەدەبی عەرەبی و فارسی و کوردی شارەزاییه کی تەواوی بووه و بەم زمانانە شیعیری کوتوووه. موناجات «پارانەوه» کە ی ئەرکەوازی زۆر بە ناوبانگە و بە یه کێک لە موناجاتە هەرە باشەکانی کوردی دەژمێردری. کۆچی دوایی ئەم گەورە پیاوه بە دروستی نەزانراوه.

شامی کرماشانی

شامورادی موشتاق ناسراو بە «شامی کرماشانی» یه کێک لە شاعیره باش و بە ناوبانگەکانی ناوچهی کرماشانە. ئەو شاعیره لە دەوروبهری سالی ۱۳۰۰ کۆچی هەتاوی لە گەرەکی چەنانی شاری کرماشان لە دایک بووه. ئەو شاعیره لە تەمەنی سی سالییدا بە هۆی نەخۆشی ئاۆله «خور وێرکە» کوێر بووه و پاش ماوه یه کی کەم لەو رووداوه دایکیشی کۆچی دوایی دەکا و لە خۆشهویستی و لاواندەوهی دایک

بئ بهش ده بی و له دوازده سالییدا باو کیشی ده مرئ و تووشی ژیانیکی پر له تالی و کویره وهری ده بی. ماوه یه ک له مالی ماموژنی و ماوه یه ک له مالی حاجی ئەمانوللاخان «ی» موخته زیدی ده بی و هوگری به شیعیری «مه لا ئەلماس خان» و «غولامرەزا پوور» و «سهید سه لاج» پهیدا ده کا و ورده ورده دهس به شیعیر کوتن ده کا. هەر له و سه رده مانه دا، له مالی ئەمانوللاخان دیتته ده ری و بوخوی خه ریکی کاروکاسبی ده بی. هیندیک له شیعیره کانی شامی کوکرانه وه و به ناوی «چه پکه گول» له لایه ن بلاوکه ره وهی سرووش له سالی ۱۳۶۲ له چاپ دراون و ماموستا هه ژار پیتشه کییه کی جوان و به نرخ ی بو ئەم دیوانه نووسیوه.

شامی گهرچی کوچی دوایی کردووه به لام هه میشه له ناو دلی گه له که ی دایه شیعیره دریزه که ی «کرانشینی» ویردی زمانی هه موو هه ژاران و لایه نگرانی نه داران و سته ملیکراوانه.

سهید یه عقووب ماهیده شتی «سه ی یاقو»

ئه و شاعیره، که له هۆزی گۆران و پهیره وی ئاینی «ئه هلی حه ق» ه که «یارسان» و «کاکه یی» شی پیده کوتری. ماموستا عه لائه ددین سه ججادی له کتیبی «میژووی ئەده بی کورد» دا ریکه وتی له دایکبوونی ۱۲۲۸ کوچی مانگی و سالی وه فاتیشی ۱۳۰۱ کوچی مانگی نووسیوه. له دتی قه مشه له دایکبووه و گلکوی هه ر له و دئییه یه. شیعیره کانی سهید به شیوازی غه زهل و مه سنه وی و چوارخشته کی و زور ره وان و جوان و پر مانان و به زاراوه ی گۆرانی و که لوپی و سۆرانین. ئەو له چه ند

غزه‌لدا پیشوازی «ئیسیتقبال»ی له شیئری نالی کردووه. سه‌ی یاقو به
زمانی عه‌ره‌بی و فارسیش شیئری کوتووه. لیره‌دا غزه‌لیک له غزه‌له
جوانه‌کانی سه‌ید دینین :

عه‌زیزان ماه روخساری ژ قه‌وسئ ئەبروان تیری
وه جهرگم ئاشنا که‌رده‌ن نه‌داره‌م هیچ ته‌قسیری
وه‌ناخون سینه شوم که‌ردم وه‌شانم توخمئ میه‌ری ئەو
وه‌داس ئەبروان درویم جگهر کردم وه‌قه‌لبیری
سئ سآله پاسبانی که‌م ژ ده‌ورئ خه‌رمه‌نئ حوسنت
ژ سه‌د مه‌ن خه‌رمه‌نئ گو‌نا جه‌وی ناده‌ی له وه‌رزیری
ژ عه‌قل و عیشق چه‌یرانم نه‌زانم قه‌ول کامین که‌م
نه‌ عیشقم پیم ئەدا موهله‌ت نه‌ عه‌قلم کات ته‌دبیری
سه‌گی پاسی سه‌راییی سه‌رداران ئەده‌ن نانه‌ش
من عومری پاسه‌بانیم کرد چلونه‌ تو که‌ دلگیری
روخی زیبای شیرین بی وه‌خوونئ کوه‌که‌ن باعیس
وه‌ها سه‌بیاد ته‌ر ده‌س بی «سه‌ید» به‌رچی وه‌نه‌خچیری

خویندنه‌وهی وانهی ۱۲

چهند قسه‌یه‌کی له‌گه‌ل خویندنه‌ری نه‌وه کتیبه

فیربوونی خویندنه‌وه و نووسینی زمانی زگماکی مافی هه‌موو که‌سیکه. بویه فیربوونی زمانی کوردی بۆ هه‌موو کوردیک پتویسته. ئیستا، که ئیوه خویندن و نووسینی زمانی کوردی به باشی و به شیوه‌یه‌کی زانستی فیربوون، ئهرکی سهرشانی هه‌مووتانه بۆ په‌رپیدانی زمانه‌که‌تان، تیکۆشن و هه‌ر به‌وه رازی نه‌بن ئیوه فیری خویندن و نووسینه‌وهی کوردی بوون. بۆ نه‌وهی باشر شاره‌زای زمانه‌که‌تان بن و نه‌وهی فیری بوون له‌بیرتان نه‌چیته‌وه، پتویسته کتیبی به که‌لکی کوردی بخویننه‌وه و تا ده‌توانن بۆ هاوالان و خزمانتان به زمانی کوردی نامه بگۆرنه‌وه و بۆ گوڤار و روژنامه کوردیه‌کان وتار بنووسن و شت له زمانه‌کانی دیکه‌را بۆ کوردی وه‌رگیرن.

وه‌رگیران سوودی بۆ زمانه‌که‌ی خۆتان و زمانه‌ بیانییه‌که هه‌یه. هه‌روه‌ها هه‌ول بدهن له خوله‌کانی سهرتری فیرکاریی کوردی به‌شداری بکه‌ن و نه‌و شتانه‌ی فیری بوون، فیری هاوالان و خزمانی بکه‌ن و به‌و کاره به شیوه‌یه‌کی هه‌راو خزمه‌ت به په‌ره‌پیدانی زمانی کوردی ده‌که‌ن. ته‌نیا به هه‌ول و تیکۆشانی هه‌موو لایه‌نه و دلسۆزانه ده‌توانین له ماوه‌یه‌کی که‌مدا، دواکه‌وتنمان له‌و بواره‌دا قه‌ره‌بوو بکه‌ینه‌وه.

دهبی ئەوهش بزاین فیربوونی خویندن و نووسین و ئەدهبی زمانی زگماکی بو فیربوونی زمانهکانی دیکهش سوودی ههیه و ههرکهس ریتووس و ریزمانی زمانی زگماکی خۆی به باشی بزانی دهتوانی باشتی فیری ریتووس و ریزمان و ئەدهبی زمانهکانی دیکهش بیی. به تایبتهت لهبهر ئەوهی زمانی کوردی و فارسی دوو زمانی هاوریشه و لیک نزیکن فیر بوون و زانیی ههریهک لهو دوو زمانه کاریگهرییهکی زۆری لهسهر فیربوونی زمانهکهی دیکه ههیه.

خزمهتکاری زمان و ئەدهبی کوردی

مستهفا ئیلخانیزاده

خودآزمایی «۲»

- ۱- آیا همزه یک حرف صامت است؟
 بلی خیر
- ۲- آیا حرف «ی» در کلمه‌ی په‌نیر صامت است؟
 بلی خیر
- ۳- آیا حرف «ی» در کلمه‌ی «که‌ی» مصوت است؟
 بلی خیر
- ۴- آیا حرف «و» در کلمه‌ی «کوژ» صامت است؟
 بلی خیر
- ۵- حرف «ک» در کدام یک از کلمه‌های زیر کلّور (اجوف) است؟
 کاله‌ک کیله کاوپ کارگه
- ۶- حرف «گ» در کدام یک از کلمه‌های زیر پر است؟
 گاپان گیسک گیشه گوئز
- ۷- تعداد حروف صامت در کلمه‌ی «شارویران» کدام گزینه است؟
 ۵ ۳ ۴ ۶
- ۸- آیا حرف «ل» در کلمه‌ی «گولان» درشت «قه‌له‌و» است؟
 بلی خیر
- ۹- حرف «ر» در کلمه‌ی «گاذان» خفیف (لاواز) است؟
 بلی خیر
- ۱۰- حروف مصوت کلمه‌ی «گوئلک» کدام عدد است؟
 بلی خیر
- ۱۱- کدام گزینه طرز صحیح نوشتن «مذمت» با تلفظ و رسم الخط
کردی را نشان می‌دهد؟
 مدهمت مه‌ده‌ممهت مه‌زه‌ممهت

۱۲- حروف مصوت کلمه‌ی «ئه‌ویتندار» کدام گزینه است.

الف - ه . و . ن . ا □ ب - ه . ث . ا □ ج - ئ . ث . ا □

۱۳. کدام یک از عبارات زیر از نظر جدانویسی و سرهم‌نویسی صحیح نوشته شده است:

بارام له کورپه‌کانی تر زیره‌کتره، به دلگهرمی، وانه‌کانی ده‌خویتی و له‌گه‌ل پیرو‌ت و ئازاد، هه‌موو روژی ده‌چنه بازارپی ئاسنگه‌ره‌کان و گورجوگول ده‌گه‌رینه‌وه.

بارام له کورپه‌کانیتر زیره‌ک تره، به دل گهرمی، وانه‌کانی ده‌خویتی و له‌گه‌ل پیرو‌تو ئازاد، هه‌موو روژی ده‌چنه بازارپی ئاسن گه‌ره‌کان و گورج و گول ده‌گه‌رینه‌وه.

بارام له کورپه‌کانی تر زیره‌کتره، به دلگهرمی، وانه‌کانی ده‌خویتی و له‌گه‌ل پیرو‌ت و ئازاد، هه‌موو روژی ده‌چنه لازاری ئاسنگه‌ره‌کانو گورج و گول ده‌گه‌رینه‌وه.

در پاراگراف زیر نشانه‌های نگارشی را در داخل مربع‌ها قرار دهید.

وه‌ک ده‌بینین نالی له قه‌واره شیعریکی عه‌رووزی دا □ له قه‌واره شیعریکی قافیه‌داردا □ که هه‌موو ده‌زانین زور جار ره‌نگه شاعیر بکه‌ویته ناو ته‌نگانه □ به بۆنه‌ی قافیه‌وه □ چهنده به شیوه‌یه‌کی ریکوپیتیک و به شیوه‌یه‌کی جوانی ناسانه باسی له مه‌سه‌له‌ی چاو کردووه □

چند نمونه املا

در پایان کتاب لازم دانستیم برای مهارت بیشتر علاقه‌مندان، چند نمونه املا تدوین نمایم. این املاها را مدرّسان در سر کلاس برای شاگردان دیکته می‌کنند و کسانی که شخصاً می‌خواهند به صورت خودآموز خواندن و نوشتن کردی را به طور صحیح و علمی از روی کتاب حاضر یاد بگیرند، می‌توانند از شخص دیگری برای تمرین و مهارت کمک بگیرند، که این املاها را برای ایشان بخواند، سپس شخص علاقه‌مند، نوشته‌ی خود را با متن کتاب مطابقت و از روی آن اصلاح نماید.

دیکته ۱

که لیمو لالا ته وه حهودی یه کیک له پیاوه زانا و بلیمه ته کانی کوردی خوراسانه و چهند کتیبی زۆر بایه خداری وهک: کۆچی میژوویی کورد بو خوراسان له چوار بهرگدا و زۆر کتیب و لیکۆلینهوهی دیکه ی نووسیوه.

هه ورامان دار گویزی زۆر هه یه. گویزی فه ریک به خو یوه زۆر خوشه. به تایبته ته گهر مرو ف به دهستی خو ی گو یزه که بشکین ی و خو یی پیوه کا. وا باشه زۆری خو ی پیوه نه کری، چونکه شتی سو یر بو ته ندروستی باش نییه.

کو یخا زۆراب خه لکی سو یناسه. قهت درۆ ناکا و سو یند ناخوا. بو خو ی کاره کانی ده کا و زۆر پاک و خاوینه و زوو زوو سه ری به گو یزان ده تاشی. بریاری داوه له گه ل کهس دو ژمنایه تی نه کا و له په یمان و به لینی خو ی پاشگه ز نه بی.

بریاهه موو کهس وهک ته و مال خوش و روح سووک و به خشنده بایه.

رزگار دو یتی چوو بو مالی بریا، له دیی خو یریاوا. مالی بریا سی گو یلک و دوو گو یلپاریان هه یه. سو ییه و ئاره زوو خوشکی بریان.

دیکته ۲

لوتفوللا کوری عیززه توللا و نهوهی فهیزوللایه. له شاری مه‌ه‌باباد قه‌سسابه و عوسمانی براشی به‌زازه و عه‌بدولموسه‌وویری براشی به‌ققاله و سوره‌ییای خوشکی مامۆستای قوتابخانه‌یه و موته‌للیبی برای فیعلهن بیکاره و به‌رۆژ دایمهن به‌دووی کاردا ده‌گه‌ری. مه‌عموولهن به‌یانان زوو له‌خه‌وه‌لده‌ستی و به‌شیدده‌ت خه‌مناک و په‌ریشانه. بیکاری زۆر ناخۆشه و موسیبه‌تیکی گه‌وره‌یه. سیوی خه‌لکی ئاوایی سه‌رایه. سه‌را دئییه‌کی زۆر خۆشه. بۆکانی بۆسه‌یران ده‌چن بۆدیی سه‌رداراباد. ئیداره‌ی که‌شاه‌هرزیی بۆکان ئه‌و سال کووتیکی زۆری له‌دئییه‌کانی ناوچه‌بلاو‌کردۆته‌وه. ئیداره‌ی که‌شاه‌هرزی ئیداره‌یه‌کی به‌که‌لکه. عه‌بدوللای هه‌مزهیی له‌و ئیداره‌کار ده‌کا. قادر «ی» ره‌حمانیش هه‌ر له‌و ئیداره‌یه‌یه.

دیکتهی ۳

عیسا و مووسا و مستهفا ههرسیکیان بران. عیسا له و ئاوااییهدا بهناوبانگه. دوینی مستهفا چووهمالی کوبرای پووری و لیتی میوان بوو. ئەو کاره بووه هوی خوشحالی پووری. چیشتیکی خوشی بۆ لینا. کوتی له کوی بووی، دیار نه بووی؟ گویم لئیگره بابۆت بگێرمهوه: چاوم زۆر دیشا، خهریک بوو کویر بم. سهر و گوێلاکم ئەستوور ببوو. شتی سویرم زۆر خواردبوو. سویری خراپه نابێ زۆری بخۆی. بۆ خۆت چاک دهزانی ده لیم چی؟ چ کهسێک وهک تۆ بۆ من دلسۆزه؟ چم پینکوتی وابکه. زهره ر ناکه ی ئینشائه لالا. به سوره ییا بلێ کووپه له ترشیاته کهم بۆ بنیری کچیکی خوینشیرینه، خوشکهزای خۆمه، زۆرم خوش دهوی. ئەویش ههروایه.

